

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Karmen Paavel

VALDKOND MUUSIKA LÕIMIMINE LASTEAIA ÕPPETEGEVUSTESSE
(Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseaasta keskuse koolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“
osalenute muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektide põhjal)

bakalaureusetöö

Juhendajad: Airi Niilo
Marvi Remmik

Läbiv pealkiri: Valdkond muusika lõimimine lasteaias

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Airi Niilo

.....

Kaasjuhendaja: Marvi Remmik (PhD)

.....

Kaitsmiskomisjoni esimees: Airi Niilo

Tartu 2016

Resümee

Valdkond muusika lõimimine lasteaia õppetegevustesse (Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseasta keskuse koolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“ osalenute muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektide põhjal)

Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseasta keskuse täienduskoolituse „Eelpedagoogika 160 tundi“ muusika õppepäeval omandatakse teadmisi ja oskusi muusika lõimimisest lasteaia õppe- ja kasvatustegevustesse. Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, milliseid tegevuse osasid on antud õppepäeva arvestustöös muusikategevustega täiendatud, mis on olnud nende tegevuste eesmärgiks ning milline on muusika õppepäeva lektori hinnang tulemustele tegemaks nende põhjal ettepanekuid muusika õppepäeva sisu ja ülesehituse täiustamiseks. Käesolevas bakalaureusetöös kasutatakse kombineeritud uurimust.

Konspektide analüüs näitas, et enim lõimiti muusikategevusi õppetegevuse teemaarendusse, seejärel sissejuhatusse ja kokkuvõtvasse ossa. Muusika valdkonna sisu elementidest kasutati enim laulmise ja muusikalis-rütmilise liikumisega seotud tegevusi. Tulemustest lähtuvalt tegi autor muusika õppepäeva täiustamiseks kolm ettepanekut, millest üks puudutab kogu täiendkursust: pöörata rõhku eesmärkide püstitamisele kõikidel täienduskoolituse õppepäevadel, jagada muusika õppepäev kahele päevale ning muuta arvestustöö praktilisemaks.

Märksõnad: valdkond muusika, lõimimine, laulmine, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine, pillimäng, eelkooliiga

Abstract

Integrating music to early years' educational programme

(Based on papers of participants of Teacher Continuing Education and Induction Year Centre course '160 hrs of Pre-school Education')

On a music study day of Teacher Continuing Education and Induction Year Centre course '160 hrs of Pre-school Education' participants learn theory and practice, how to integrate music to early years' educational- and developmental activities. The aim of present bachelor thesis is to analyze music study day exam papers: what part of activities have complemented by music activities, the aim of these activities, how has the lecturer valued outcomes - to draw

conclusions for improving study day's content and structure. The used study design at the present bachelor thesis is combined method.

The analysis of papers showed that music activities were integrated mostly in teaching subject development, then introduction and summary. Singing and musical-rhythmic movements were the most used elements of music contents. Following the conclusions the author has made three suggestions to improve study days of which the first one regards the whole programme: draw attention for setting goals at every study day, split the music study day into two separate days and change the exam into more practical one.

Keywords: subject field music, integration, singing, listening to music, musical-rhythmic movement, playing instruments, preschool

Sisukord

Resümee	2
Abstract	2
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Lõimimise olemus	6
Muusika valdkonna sisu lasteaias	7
<i>Laulmine.</i>	7
<i>Muusika kuulamine.</i>	8
<i>Muusikalis-rütmiline liikumine.</i>	9
<i>Pillimäng.</i>	10
Lasteaiaõpetajate valmisolek muusika lõimimiseks	12
Muusikaalne haridus täienduskoolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“	12
Metoodika.....	14
Uuritav materjal.....	14
Protseduur.....	15
Tulemused ja arutelu	18
Lõimitud muusikategevused erinevates õppe- ja kasvatustegevuste etappides	18
Lõimitud muusikategevuste eesmärgid ja sisu	19
Ettepanekud täienduskoolituse muusika õppepäeva sisu ja ülesehituse täiustamiseks.....	30
Olulised tulemused	31
Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus	33
Tänu sõnad	33
Autorsuse kinnitus.....	33
Kasutatud kirjandus.....	34
Lisa 1. Intervjuu kava	

Sissejuhatus

Muusikal on läbi ajaloo olnud kanda oluline roll. Usutakse, et inimesed tantsisid ja laulsid enne seda, kui nad üldse õppisid rääkima (Pound & Harrison, 2002). Muusika on sügaval inimloomuses ning just selle pärast ongi muusikaga tegelemine lapse jaoks nii loomulik ja vajalik (Barrett, 2011; Pullerits, 2009). Muusika mõjutab nii meie füsioloogiat (südametegevus, hingamine, vereringe) kui ka meie psüühikat (Pehk, 1996; Rüütel, 2003).

Muusikategevuste positiivset mõju lapse kuulmis-, ruumi- ja rütmitaju, tähelepanu, mälu, loovuse ja motoorika jne arengule on toonitanud mitmed autorid (Gallagher & Sayre, 2015; Kumpas, 2006; Muldma, 2010a; Pullerits 2001, 2004, 2005, 2009). Sinkkonen (2011) ütleb, et „muusika mängimine ja laulmine nõuavad väga palju aju eri piirkondade koostööd ja sünkroonimist” (lk 196). Ta nimetab muusikat koguni „aju megavitamiiniks” (lk 196). Paljud uurijad on tõestanud, et lapse muusikaliste oskuste areng on tugevas positiivses seoses lapse saavutustega teistes ainevaldkondades (Sloboda, 2007; Vikat, 1999).

Pullerits (2005) toob välja, et pole last, keda jätaks muusika külmaks ning kes poleks pillihelide või lauluhääle osas retseptiivne. Päts (2010) lisab, et lapsi paelub kõige enam see, kui nad saavad ise olla aktiivses suhtes muusikaga, sest neis kõigis on olemas „võime aktiivseks musitseerimiseks“ (lk 23). Õppimise aluseks peavad Valgmaa ja Nõmm (2008) isiklikku kogemust, mis toimib kõige paremini siis, kui protsess kutsub esile emotsioone, mida eelnevale tuginedes muusikategevused kindlasti ka teevad. Lapsed tegelevad muusikaga erinevatel põhjustel: emotsionaalne väljendus, esteetiline nauding, lõbu, kommunikatsioon, füüsiline reaktsioon – kõik need valdkonnad aitavad lapsel paremini endast aru saada ning korrastada oma sisemaailma (Barrett, 2011).

Muusikal on oluline osa lasteaia õppeprogrammides üle terve maailma (Acker & Nyland, 2011). Eestis on koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas muusika välja toodud eraldi valdkonnana (Koolieelse lasteasutuse riiklik ... , 2011), mis näitab selle tähtsust meie haridussüsteemis. Seadusandlusega on määratletud, et lasteasutustes peab iga kahe rühma kohta olema minimaalselt 0,25 kohaga muusikaõpetaja (Koolieelse lasteasutuse personali ... , 1999). Sellest hoolimata peaksid muusikategevused olema ühendatud kõigi õppekava osadega, andes lapsele võimaluse tegeleda muusikaga igapäevaselt (Gallagher & Sayre, 2015). Koolieelse lasteasutuse riiklikuks õppekavas (2011) on muusika valdkonna all kirjas, et muusikat kasutatakse „lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades nagu Keel ja kõne, Kunst jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka

pidulike sündmuste puhul” (§22, lõige 3). Samas määruses on välja toodud ka tegevused, mida tuleks õppe- ja kasvatustöö planeerimisel ning läbiviimisel lõimida: „kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused” (§16, lõige 1).

Lõimimise olemus

Haridusteoreetilisest lähtekohast vaadatuna võib erinevate valdkondade lõimimise juured paigutada 18. sajandisse, mil J. J. Rousseau täheldas kunstliku õppimise ja õpetamise kaugust igapäevaelust ning seetõttu ka kaugust lapsest endast (Jaani & Aru, 2010). Dewey tõi omakorda välja, et õppekava peab lähtuma kolmest komponendist: õppijate vajadusest, ühiskonna ootustest, õppevaldkonna sisust (Etim, 2005). Neid kolme võib pidada lõimimise olemuse aluseks. Eestlastest saab esile tuua Johannes Käisi, kes väitis, et inimese teadvus haarab asju ja nähtusi tervikuliselt, seostades uut olemasolevaga isegi siis, kui reaalseid seoseid pole. Seepärast pidas ta oluliseks üldõpetust, mille eesmärgiks oli muuta killustunud teadmistemaailm taas ühtseks tervikuks läbi õppeainete seostamise ehk lõimimise ning seda läbiva keskse teema (Käis, 1996).

Integratsiooni ehk lõimingut (varasemalt ka seostamine) on haridusmaastikul kirjeldatud kui protsessi „kus mitme komponendi ühinemisel tekib uus kvaliteet” (Annik, 2012). Etim (2005) kirjutab, et integratsioon on pedagoogilises mõistes lapsekeskne lähenemine, kus teadmised seostatakse eluliste situatsioonidega. Neid kahte definitsiooni kokku võttes võib öelda, et eluliste situatsioonidega ühendatud teadmised loovadki lapse jaoks uue kvaliteedi ehk tervikliku maailmanägemuse. Ka mitmed haridusteoreetikud ja psühholoogid peavad valdkondade lõimimist oluliseks eelduseks lapse tervikliku maailmapildi kujunemisel ning seetõttu tähtsustatakse selle olemasolu alushariduses (Käis, 1996; Podd'iakov, 2012). Peamine on see, et lõiming ei tohi muutuda eesmärgiks omaette, vaid tegu on abivahendiga eesmärkide saavutamiseks (Jaani & Aru, 2010).

Lasteaia kontekstis on õpetajatel võimalus lõimida erinevaid valdkondi muuhulgas planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes. Viimaseid saab näiteks Gagné õppeühiku kohaselt jaotada kolme ossa: tegevuse sissejuhatus, teemaarendus ja kokkuvõttev osa. Sealjuures sissejuhatuses on kesksel kohal tähelepanu haaramine ja õppima (tegutsema) motiveerimine, teemaarenduses uue materjaliga tutvumine, selle omandamine (tegutsemine) ja õppimise (tegutsemise) suunamine ning kokkuvõttes osas õpitu kinnistamine (Krull 2001). Seega õpetajal on võimalus kasutada lõimimist erinevates tegevuste etappides.

Muusika valdkonna sisu lasteaias

Valdkond muusika sisu on õppekava alusel jagatud neljaks osaks: laulmine, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine ning pillimäng (Koolieelse lasteasutuse riiklik ..., 2011). Kõik need tegevused aitavad lapsel mõista paremini muusika olemust ning tekitada huvi ja kiindumust muusika vastu (Muldma, 2010a). Lasteaed on koht, kus luuakse alus muusika väärtustamisele ning soovile ja julgusele muusika kaudu ennast väljendada (Muldma, 2010b). Uuringu (Yim, Abd-El-Fattah, & Lee, 2007) kohaselt kasutavad õpetajad kõige enam muusika lõimimisel laulmist, millele järgnevad liikumistegevused, pilli mängimine ja kuulamine.

Laulmine. Kenney (2011) leiab, et eelharjutused laulma õppimiseks toimuvad juba emaülas, kui laps kuuleb läbi kõhu enda läheduses kellegi teise inimese laulmist. Kui laps sünnib ja toob kuuldavale esimese nutu, siis võib öelda, et laps mängib oma kõige esimese pilliga, milleks on hääl. Lapse kasvamisel lisanduvad koogamine, lalisemine ja erinevate häälte/häälitsuste tekitamine/jäljendamine aitavad kõik lapsel tutvuda oma häälega, mis on edaspidi aluseks ka laulmisele (Gallagher & Sayre, 2015). Häälega mängimine erinevatel kõrgustel ja toonides on ehe viis suhelda maailmaga (Sein & Roost, 2006). Roose (2003) toob veel välja, et „lauldes inimene korrastab oma sisemaailma“ (lk 27). See kõik aitab aru saada sellest, miks on laulmine lastele nii loomulik viis muusikaga tegelemiseks (Muldma, 2010a), häbenemata seda, kas noodid on lauldud täpselt või mööda (Roose, 2003). Ilmselt seepärast suudavad paljud lapsed laulda sõnu, mida nad veel ei oska kõneski kasutada (Honig, 2004; Moritz, Yampolsky, Papadelis, Thomson, & Wolf, 2013; Pound & Harrison, 2002; Pullerits, 2001, 2005).

Emakeelest ammutab laps oma esimesed muusikalised muljed (Vikat, 1999). Väikeste laste jaoks ei olegi laulmise ja kõnelemise vahel selget piiri, „millele viitabki laulmise matkimine kõneintonatsiooniga“ (Pullerits, 2005, lk 217). Selline poollaulmine on omane ka meie regilauludele, kus kõnerütm ja laulu meloodia on tihedalt seotud (Pullerits, 2004). Kõnekeele rütmist kantud laulude, liisusalmide kasutamine võimaldab lapsel loomulikult moel õppida tundma helivälvuste maailma (Gallagher & Sayre, 2015, Pullerits, 2004). Selline n-ö loomulikkus annab folkloorsetele lauludele ja salmidele olulise koha laste muusikakasvatases (Gallagher & Sayre, 2015; Moore, 2009). Häälega erinevate tegelaskujude matkimine, hääle intonatsioonide ja dünaamikaga mängimine õpetab last oma häält kuulama, kontrollima ning juhtima (Pound & Harrison, 2002; Pullerits, 1999, 2008, 2009).

Jensen (2001) kirjutab, et laulma õpetamist võiks alustada lastega alates teisest kuni kolmandast eluaastast, mis kattub enamasti ajaga, mil lapsed hakkavad käima lasteaias.

Julgustades lapsi esialgu kaasa laulma/matkima kasvõi üksikuid silpe või sõnu, aidatakse lapsel saada kindlustunnet, mis viib lõpuks iseseisva laulmiseni (Pullerits, 2010). Teistega koos omandatud ja lauldud laulud suurendavad ühtekuuluvustunnet, tolerantust ning koostööoskusi, olles olulise sotsiaalse tähendusega (Muldma, 2010a; Welch, Himonides, Saunders, Papageorgi, & Sarazin, 2014). Laulu õpetades võiks alustada näiteks viisi ettemängimisest, ümisemisest või õppida laulu ridade või muude väiksemate ühikute kaupa (Gallagher & Sayre, 2015). Eeslaulja ja koor printsiiibil laulmine pakub lastele võimalust kohe kaasa laulda (Roose, 2003; Tedre & Tormis, 1975). Roose (2003) lisab veel, et kõige tõhusam on laulda ringjoonel istudes, et kõik näeksid ja kuuleksid üksteist.

Kuni viienda eluaastani meeldib lastele laulda eelkõige tuttavaid laule, kus on palju korduvaid sõnu ja silpe, tuttav viis (Pound & Harrison, 2002). Sel perioodil muutub laste jaoks eriti oluliselt laulu tekstidest arusaamine, sest tundmatud sõnad jäetakse tihtipeale välja või asendatakse tuttavatega (Päts, 2010). Laulude tekstide sisu mängib olulist rolli sõnavara laiendamisel ning maailmast arusaamisel (Muldma, 2010a; Pullerits, 2001). Moore (2009) väidab, et regulaarne laulmine arendab last nii muusikaliselt kui ka keeleliselt. Õppekava (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011) kohaselt peaks 6-7aastane laps suutma laulda ilmekalt vaba ja loomuliku häälega erinevaid rahva- ja lastelaule nii üksi kui kollektiivis.

Muusika kuulamine. Kuulmine on võime võtta meeleorganitelt vastu informatsiooni ning on seega loomult passiivne tegevus, kuid kuulamine nõuab kuulaja aktiivset osavõttu, mille kaudu antakse kuuldavale tähendus (Jensen, 2001; Ots 2005; Pullerits, 2004). Kuulmisoskuse omandamine me juba enne sündimist, kuid kuulamisoskus vajab pidevat arendamist (Gallagher & Sayre, 2015; Kivi & Sarapuu, 2005). Selleks peab lapsel olema võimalus kuulatada erinevaid hääli ja helisid (Kivi & Sarapuu, 2005; Leppik, 2009; Pullerits, 2004; Sarapuu, 2001). Mida rohkem suudab laps tähelepanelikult ümbrust kuulatada, seda suurem on tema muusikaline pagas, sest muusika elab ka igas tuuleiilis, vihmaabinas, uksekräuksus, kellatiksumises jne (Pullerits, 1998). Pullerits (2011) toonitab, et laps elab „teda ümbritseva maailma lõpmatus meloodias, mida ta kuuleb või ise kuuldavale toob“ (lk 59). Kuulamine saab alguse vaikusest, mida peab ka lastele kuulama õpetama, õpetades seeläbi lapsi ise tasa olema (Mänd, 2003). Samas on oluline meeles pidada, et pidev taustamüra hoopis vähendab lapse kuulmise tundlikkust (Ots, 2005; Young, 2006).

Kuulamine on eelkooliealistel tihedalt seotud emotsionaalse sfääriga (Nilson, 1990; Ots, 2005; Pullerits, 2009). Kuulamine ergutab meie kujutlusvõimet, aidates loovusel vallanduda (Pullerits, 2005) ning lisaks aitab kuuldu „lapsel orienteeruda tuttavas ja tundmatus

keskkonnas, olles tema tegude ja käitumise lähtekohaks“ (Sarapuu, 2001, lk 85). Muusika kuulamine on oluline vahend muusikast arusaamiseks ning muusika nautima õppimiseks (Gallagher & Sayre, 2015). Rahuliku muusika kuulamine aitab lisaks lapsel lõdvestuda (Mänd, 2003).

Pullerits (2009) ütleb, et kuulamisoskus ühendab kõiki muusikalisi tegevusi, olles seega universaalseks võimeks. Muldma (2008) toob välja erinevaid oskusi, mida saab kuulamise kaudu arendada: „tähelepanu koondamine, et pala lõpuni kuulata; kuulatud pala meeldejäätmine ja äratundmine; väljendusvahendite abil pala karakterite määratelemine ning muusika iseloomustamiseks vajaliku sõnavara kujundamine“ (lk 257). Oskuse tähelepanelikult kuulata ja iseloomustada sobiliku sõnavara abil muusikat, peaksid riikliku õppekava (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011) järgi omandama kõik 6-7aastased lapsed. Pullerits (2005) julgustab rühmaõpetajaid rohkem muusika kuulamise seonduvaid tegevusi kasutama, pidades neid jõukohaseks kõigile, kuna need ei eelda sellisel määral asjatundlikku meetodilist juhendamist kui laulmine, pillimäng või muusikalis-rütmiline liikumine.

Muusikalis-rütmiline liikumine. Lapsed reageerivad muusikalisele stiimulile juba enne oma sündi ning see protsess jätkub läbi kogu varase lapseea (Pound & Harrison, 2002). Cooper (2011) väidab, et paljud lapsed hakkavad enne tantsima kui käima. Muusikale reageerimine toimubki lastel eelkõige liigutuste kaudu (Pound & Harrison, 2002), sest muusika ja liikumine on laste jaoks ühtne tervik (Hallik & Pullerits, 2009; Muldma & Kiilu, 2009; Pullerits, 2004, 2005). Muldma (2008) tõdeb koguni, et „liikumine on väikese lapse musitseerimine“ (lk 264), seepärast teeb laps laulmise ajal automaatselt liigutusi kaasa. Goodkin (2004) kirjutab, et muusika on heliline liikumine ning liikumine on tantsitud heli ja Melville-Clark (2005) toob välja, et liikumine aitab muusikat kogeda. Orff (1990) kinnitab, et muusika pole kunagi üks, vaid seda saadavad liigutused, tants ja kõne ning muusika õige tähendus avaneb vaid aktiivsel osavõtul. Odam (1995) väidab, et muusikas liikumisel on oluline roll lapse õpiprotsessis. Ta lisab, et muusikas pole miskit, mida on võimalik kuulda, kuid pole võimalik kehaliselt väljendada.

Vanakreeka filosoof Platon tõi välja, et tasakaalustatult muusika ja liikumise ühendamine aitab saavutada laste füüsilise ja emotsionaalse balansi ning sellele võiks tugineda kogu õppekava (Pollatou, Karadimou, & Gerodimos, 2005). Muusika järgi liikumine nõuab mõlema ajupoolkera tihedat koostööd, rakendades ka aju süvapiirkondi ja kooreosa (Odam, 1995; Sinkkonen, 2011). Muusikalis-rütmiline liikumine aitab lapsel lisaks muusika tunnetamisele arendada tähelepanu, eneseväljendusoskust, kujutlusvõimet, loovust,

koordinatsiooni, motoorikat, enesekontrolli ning peale selle suurendab ka ühtekuuluvustunnet teiste lastega (Muldma, 2010a; Pullerits, 2005). Pullerits (2009) lisab veel, et kehaline kogemus on koolieeliku jaoks üks väga oluline õppimisviis. Õpetaja roll on aidata lapsel teadvustada oma liigutusi ning muuta need järk-järgult täiuslikumaks, aidates lapsel kujundada vajalikke oskusi (Hallik & Pullerits, 2009; Pullerits, 2004). Pullerits (2005) märgib, et muusikalis-rütmilise liikumise kasutamine aitab ergutada erinevaid meeli. Samas julgustab liigutuste ja liikumise kasutamine lapsi tegevusest osa võtma ka siis, kui ei mäletata sõnu, tuntakse end suulistes tegevustes ebakindlalt.

Muusikalis-rütmiline liikumine tõstab esile rütmi olulisuse liikumises. Rütm on oma olemuselt ürgne ja on inimest saatnud kõikides elutegevustes: südamerütm; päevade, nädalate, aastaegade rütm (Laidla, 2011; Pullerits, 1998). Rütmitaju on ühenduslüli kuulmis- ja liigutamistaju ja nägemistaju vahel (Pullerits; 2004). Pullerits (2004) ütleb, et rütm on universaalne, olles tegelikult seotud kõigi muusikaliste tegevustega. Muusikalis-rütmiline liikumine laulu, luuletuse vms saateks aitab lapsel paremini mõista ja toetada suulise tegevuse rütmi (Einon, 2004), sest rütmitunne areneb vaid rütmi isiklikult tunnetamisel ja kogemisel (Pullerits, 2004). Jaques-Dalcroze väidab, et „rütmi kehaliselt tajumata pole võimalik tunnetada ka muusikalist rütmi“ (Pullerits, 2005, lk 219). Ka Päts (2010) toonitab, et rütmi saab tunnetada vaid aktiivsel osalemisel, hõlmates tegevusse terve keha. Rütmiga seotud mängu ja rütmilist liikumist tuleks Jenseni (2001) kohaselt hakata rohkem tegevustesse tooma alates neljandast eluaastast, kuna selleks ajaks on tänu vasakpoolse ajupoolkera arengule paranenud ka rütmi tunnetamise oskus.

Muusikalis-rütmiline liikumine käteb endas laulu- ja ringmänge, muusikalisi mängu, muusikalis-rütmilisi harjutusi (kõnd, kerge jook, tegevused vahenditega jne), tantsusamme ja –elemente ning loovliikumist (Muldma, 2008; Muldma 2010a; Muldma & Kiilu, 2009). Siia alla kuuluvad veel liigutuste tegemised ning erinevate tegevuste matkimised laulu, luuletuse vms rütmis (Muldma, 2008). Muusikaõpetuse seisukohast on muusikalis-rütmilisel liikumisel olulisemaks eesmärgiks õpetada last liikuma vastavalt muusika meeleolule, kontuurile ja sisule (Muldma, 2010a). Õppekava järgi (Koolieelse lasteasutuse riiklik ..., 2011) peab 6-7aastane laps suutma lisaks eelmainitud oskustele ka kasutada loovat eneseväljendust. Muusikalis-rütmilise liikumise kaudu saadud kehatunnetus ja rütmitaju toetavad lapse pillimängu oskuste kujunemist (Pullerits, 2010).

Pillimäng. Väikelapsed huvituvad erinevate esemete tämbritest ning rütmidest, mida nendega teha saab (Pullerits, 2011). Nii võib sageli näha, kuidas lapsed uurivad, millist häält teevad

mänguasjad ja muud esemed, kui neid kas vastu põrandat või lauda koputada või hoopis omavahel kokku lüüa. Seda tegevust võib mõnes mõttes pidada rütmipillidel mängimiseks. Viimased sobivadki lasteaias kasutamiseks juba sõimeeas, olles mängutehniliselt kõige lihtsamini mängitavad pillid (Pullerits, 2004, 2005). Pillimängu juures on eelkoolieas kõige olulisem anda lapsele kogemus, kuidas erinevate pilliga mängida ning millist heli nad kuuldavale toovad (Muldma & Kiilu, 2009; Pullerits, 2005, 2009, 2010).

Pillimäng ja muusikalis-rütmilised liikumised aitavad arendada lapse peenmotoorikat (Gallagher & Sayre, 2015; Muldma & Kiilu, 2009). Läbi pillimängu saab lastele õpetada dialoogi pidamist ja oma korra ootamist vestlustes ehk ootama kui teine mängib ja siis oma korra saabumisel vastu mängima. Samas arendab pillimäng ka teisi sotsiaalseid oskusi nagu läbirääkimised, koostöö, teineteise kuulamine (Muldma & Kiilu, 2009; Pound & Harrison, 2002). Läbi tempomuutuste lisandub siia juurde ka tähelepanu arendamine (Pullerits, 2008). Gallagher ja Sayre (2015) lisavad sellesse loetellu veel mälu treenimise ja muusikast arusaamise avardamise võimalused.

Pillid jaotatakse oma olemuselt lasteaias kontekstis rütmi- ja meloodiapillideks, millest esimese alla kuuluvad kõlapulgad, trummid, marakad, kehapill, kastanjetid ning teise alla kõlaplaadid ja plaatpillid (Muldma & Kiilu 2009). Neist lapse jaoks kõige lähedasem ja loomulikum on kehapill, mis on koolieelses eas üks olulisemaid instrumente rütmitaju arendamisel, kuna mängides oma kehal on kaasatud nii kompimis-, nägemis- kui ka kuulmismeel (Pullerits, 2004). Kehapillil mängides saavad lapsed liigutusi teha vahelduvate kätega/jalgadega, toetades sellega lisaks koordineerimise arengut (Pullerits, 2008). Laulmise ajal kehapillil rütmi kaasa lüües tajuvad lapsed paremini sõnade pikkust ja kõnetempot, aidates nii muuta kõne soravamaks (Mizener, 2008).

Pillimängu võib lastele õpetada imiteerimise teel, mis on lastele üks loomuosemasemaid õppimisviise (Pullerits, 2005). Erinevatest rütmifiguuridest aitab hõlpsamini aru saada pilli mängimine kõne rütmis (Pullerits, 2004, 2009). Rütmipillidel lihtsamaid rütme mängides saab ergutada neid lapsi, kellel on madal erutustase, ning rahustada neid, kellel on see kõrge (Gallagher & Sayre, 2015; Riis, 2013).

Õppekava (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2011) kohaselt peab 6-7aastane laps suutma kuulmise järgi eristada lauluhäält pillihäälest, eristada kõla ja tämbri järgi tuttavaid pille, mängida tuttavatel pillidel kaasmänge ning mängida erinevatel lastepillidel üksi ja ka koos teistega. Põhiline on siiski see, et lasteaias on koht, kus paljud lapsed saavad nii esimest kui ka viimast korda oma elus erinevaid muusikainstrumente mängida (Pullerits, 2009, 2010). Samas

võib lasteaias kogetu hoopis innustada veelgi põhjalikumalt pillimängu oskusi omandama (Pullerits, 2010).

Lasteaiaõpetajate valmisolek muusika lõimimiseks

Iga korratud viisijupp, lauldud laul ja pillimäng toob lapsele aina rohkem enesekindlust (Gallagher & Sayre, 2015). Õpetaja kohus on seda võimalust lapsele pakkuda, aidates toetada lapse arengut tema vajadusest lähtuvalt (Pullerits, 2010). Uurimustes on selgunud, et lasteaiaõpetajad üldiselt usuvad muusika olulisusse lapse arengu toetamisel (Kim & Kemple, 2011; Kaaver, 2011; Koort, 2015; Käosaar, 2009; Toomsalu, 2015; Tuhkanen, 2011). Samas on teada, et lasteaiaõpetajatel on probleeme muusikategevuste lõimisega, kuna neil puuduvad selleks vajalikud teadmised ning piisav enesekindlus (Bainger, 2010; De Fries, 2006; Pound & Harrison, 2002; Toomsalu, 2015). Viimased on omavahel tihedalt seotud, kuna mida rohkem on õpetajal muusikaga seotud erialaseid teadmisi, seda suurema tõenäosusega on tal ka enesekindlust neid oma tegevustest kasutada (Ehrlin & Wallerstedt, 2014; Garvis & Pendergast, 2011; Heyning, 2011; Kim & Kemple, 2011; Yim, Abd-El-Fattah, & Lee, 2007).

Muusikaalne haridus ja muusikaga seotud isiklikud kogemused piiritlevad, milliseid võimalusi ja boonuseid õpetaja näeb ning leiab muusika kasutamisest (Garvis, 2012; Kim & Kemple, 2011; Koort, 2015). Lisaks määravad need kaks ka selle, kui oluliseks peetakse muusika valdkonda, võrreldes teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega (Garvis, 2012; Pound & Harrison, 2002). Eelnevast tulenevalt on väga tähtis, et tulevased lasteaiaõpetajad saaksid võimalikult hea muusikaalaste teadmiste ja oskuste baasi, et neil oleks piisavalt kindlust, kasutamaks erinevaid muusikategevusi õppetöös lastega (Garvis, 2011).

Muusikaalne haridus täienduskoolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“

Vastavalt haridusministri määrusele „Koolieelse lasteasutuse pedagoogide kvalifikatsiooninõuded“ (2013) §18 on koolieelse lasteasutuse õpetajal kohustus omada lisaks kõrgharidusele veel nõuetele vastavaid pedagoogilisi kompetentse. See tähendab, et koolieelse lasteasutuse õpetajaks on võimalik saada läbi vastavasisulise tasemeõppe või omades varem mõnda muud kõrgharidust ning lisaks läbides täienduskursuse õpetajate kutsestandaris määratletud pädevuste omandamiseks. Viimasel juhul on võimalik saada Tartu Ülikoolis õpetajate täienduskoolitus- ja kutse aasta keskuses eelpedagoogikaalast täienduskoolitust, mille maht sõltub eelneva hariduse seotusest pedagoogika valdkonnaga (160 tundi pedagoogilise haridusega ja 320 tundi pedagoogilise hariduseta õpetajatele, direktoritele, õppealajuhatajatele). Mõlemas täienduskoolitusprogrammis käsitletakse

koolitaja kodulehe järgi järgmisi teemasid: lapse arengule soodsa õpi- ja kasvukeskkonna loomine, õppe- ja kasvatustegevuste kavandamise alused, õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnad alushariduses, õpetaja professionaalne areng (Õpetajate täienduskoolitus- ja ..., 2015). Nende hulgas toimub koolitavatele õppepäev muusika valdkonnast, mis on antud bakalaureusetöö fookuses.

Tudengid, kes õpivad Tartu või Tallinna Ülikoolis (sh Rakvere kolledžis) koolieelse lasteasutuse õpetajaks läbivad kohustusliku aine muusikakasvatusest eelkoolieas, mille mahuks on 3 EAPd ehk neil tuleb antud ainele pühendada 78 tundi (KAALB/15 - Alushariduse pedagoog, 2015; Õppekava „Koolieelse lasteasutuse..., 2015). Pedagoogilise haridusega inimesed, kes ei oma koolieelses lasteasutuses töötamiseks piisavalt oskusi ja läbivad selle parandamiseks Tartu Ülikooli Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseaasta keskuse poolt korraldatud koolituse „Eelkoolipedagoogika 160 tundi“, saavad muusikaalaseid teadmisi omandada ühel kaheksatunnisel õppepäeval. See tähendab, et võrreldes tasemeõppega on täienduskoolituses õppijatel samaväärsete teadmiste ja oskuste omandamiseks aega üheksa korda vähem.

Eelkõneldud täienduskoolituse muusikaga seotud teemad olid mahutatud ühele kaheksatunnisele õppepäevale. Selle päeva eesmärgiks oli koolieelsete lasteasutuste muusikategevuste alaste pädevuste tõstmine, et õpetajad suudaksid lõimida planeeritud õppe- ja kasvatustegevustesse erinevaid muusikategevusi. Õppepäeva alustati muusika ja musikaalsuse mõistete lahtiseletamisega ning seejärel liiguti edasi koolieelse lasteasutuse õppekava muusika sisu elementide (laulmine, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine, pillimäng) tutvustamisega. Õppepäeva vältel tehti õppijatega läbi erinevad praktilised harjutusi ja ülesandeid, omandamaks lisaks teoreetilistele teadmisele ka praktiliste võtete pagasit.

Muusika õppepäevast sõltumata käisid kõik täienduskoolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“ osalenud õppijad koos vaatlemas ühte Tartu linna lasteaia rühmategevust. Vaatlustulemused pani jooksvalt iga vaatleja eraldi kirja ja vormistas hiljem kogutud informatsiooni põhjal vaatluskonspektiks. Olulised on need konspektid antud kontekstis selle pärast, et need samad vaatluskonspektid võeti hiljem muusika õppepäeva arvestustöö aluseks. Arvestustööna pidid täienduskoolitusel osalenud täiendama vaatluskonspekte neljas erinevas kohas muusikategevustega, lähtudes muusika valdkonna sisu elementidest (laulmine, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine, pillimäng), ning need muudatused teise värvi või mõne muu meetodiga esile tooma. Iga muusika valdkonna sisu elemendi kohta tuli lisada konspekti üks tegevus ning vastavasisuline eesmärk. Seega kokku pidi igas konspektis olema

neli lisatud muusikategevust koos eesmärkidega. Eelnevast tulenevalt ilmneb antud töö uurimisprobleem, kuidas mõjutab täienduskoolituse muusika õppepäeva väike maht koolitavate teadmisi ja oskusi muusika lõimimisest õppe- ja kasvatustegevustesse.

Käesolevas bakalaureusetöös tutvustatakse „Eelpedagoogika 160 tundi“ täienduskoolitusel osalenute muusika õppepäeva arvestustööde näitel, kuidas ja milliseid muusikategevusi oskavad lasteaiaõpetajad pärast muusikaalase täienduskoolituse läbimist rühma õppe- ja kasvatustegevustesse lõimida ning kuidas annaks nende muusikaalaste teadmiste ja oskuste omandamise protsessi veel toetada. Sellest tulenevalt oli töö eesmärgiks välja selgitada, milliseid rühma õppe- ja kasvatustegevuse osasid täiendati antud muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektides muusikategevustega, millised olid nende tegevuste eesmärgid ja kuidas hindas saadud tulemusi muusika õppepäeva lektor, et siis kogutud info põhjal teha ettepanekuid täienduskoolituse muusika õppepäeva kava täiustamiseks. Eesmärgist lähtudes sõnastati järgmised uurimisküsimused:

- milliseid rühma õppe-ja kasvatustegevuse osasid (sissejuhatus, teemaarendus, kokkuvõttev osa) täiendasid koolitavad muusikaliste tegevustega ning kuidas hindas saadud tulemusi täienduskoolituse muusika õppepäeva lektor?
- milliseid muusikaõpetuse osaoskusi sooviti konspektides püstitatud eesmärkidega õpetada ja arendada ning kuidas hindas saadud tulemusi täienduskoolituse muusika õppepäeva lektor?
- milliseid võimalusi leidis intervjuu käigus muusika õppepäeva lektor täienduskoolituse muusika õppepäeva sisu ja ülesehituse täiustamiseks võttes aluseks arvestustöö konspektide analüüsist saadud tulemused?

Metoodika

Uuritav materjal

Antud töö uuritavaks materjaliks oli Tartu Ülikooli Õpetajate täienduskoolitus- ja kutse aasta keskuse koolituse „Eelpedagoogika 160 tundi“ 2014/2015 sügissemestril osalenute poolt muusika tegevustega täiendatud vaatluskonspektid. Kokku oli muusikategevustega täiendatud 22 konspekti, mis ühtib ka kursusel osalenud õpetajate arvuga. Nendest 18 olid koostatud 6-7aastaste, kolm 3-4aastaste ja üks 2aastaste vaatluskonspekti põhjale. Täiendatud vaatluskonspektid edastati koolitaja poolt bakalaureusetöö autorile meili teel anonüümselt, see

tähendab, et kõik nimed olid asendatud numbritega 1-22, vastavalt konspekti järjekorranumbrile. Selleks, et oleks võimalik konspektides sisalduvat informatsiooni omavahel paremini võrrelda, jättis töö autor enda töösse sisse ainult 6-7aastastele koostatud konspektid, mis moodustasid suurema osa konspektide koguarvust.

Protseduur

Bakalaureusetöö puhul on tegu kombineeritud uurimusega. Esimesele kahele uurimisküsimusele vastuste leidmiseks analüüsi kvantitatiivse sisuanalüüsi meetodil muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspekte. Antud meetod aitab süstemaatilise töö tulemusena tuua välja uuritavate tekstikomponentide stuktuuri ja esinemissageduse (Õunapuu, 2013). Kõiki konspekte analüüsi eraldi, märkides saadud andmed kodeerimistabelisse, mille moodustamisel kasutati deduktiivset lähenemist. Kodeerimistabeli moodustamise aluseks võeti Gagné õppeühiku mudel (Krull, 2001) ja käsiraamatust „Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad“ Muldma ja Kiilu (2009) väljatoodud 6-7aastaste laste arengu eeldatavad tulemused muusika valdkonnas ning sama valdkonna üldised eesmärgid.

Enne analüüsi teostamist pani töö autor koos juhendajaga suuliselt paika tegevusraamid, mille väljaselgitamisel tugineti kuuete küsimusele, mis Krippendorfi (1980, viidatud Stemler, 2001 j) järgi peaksid eelnema igale sisuanalüüsile:

- 1) Milliseid andmeid analüüsitakse?
- 2) Kuidas neid andmeid määratletakse?
- 3) Millise valimi kohta tulemused käivad?
- 4) Milline on uurimuse kontekst?
- 5) Millised on uurimuse piirangud?
- 6) Milliste tulemusteni soovitakse jõuda?

Esimese uurimisküsimuse aluseks, millega sooviti välja selgitada, milliseid õppe- ja kasvatustegevuse osasid olid koolitatavad muusikaliste tegevustega täiendanud, oli Gagné õppeühiku mudel (Krull, 2001). Mudelile sarnaselt olid üles ehitatud ka uuritavad konspektid, kus kõik kolm õppe- ja kasvatustegevuste osa (sissejuhatus, teemaarendus ja kokkuvõttev osa) olid üksteisest selgelt eraldatud ning märgistatud vastavate nimetustega. Nimetustes esines küll erinevusi, näiteks kokkuvõtva osa asemel oli kirjutatud lõpuosa või lõpetus või kokkuvõte, kuid sisu poolest vastasid need siiki Gagné õppeühiku mudelile väljatoodule. Tegevuste osade selgest eristumisest tulenevalt oli töö autoril hõlbus andmeid kodeerida ning

seeläbi saada usaldusväärne ja täpne ülevaade, millistesse tegevuse osadesse oli täiendusi tehtud.

Teine uurimisküsimus keskendus sellele, milliseid muusikaõpetuse osaoskusi kasutasid koolitatavad planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes. Vastavale uurimisküsimusele sobiva raamistiku leidmiseks võeti aluseks Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse poolt välja antud käsiraamatu „Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad“ (Muldma & Kiilu, 2009) muusikaõpetuse peatükk. Antud peatükis olevad 6-7aastaste laste arengu eeldatavad tulemused ning valdkonna üldised eesmärgid olid lähtekohaks andmete kodeerimisele. Moodustatud kategooriad olid aluseks laulmise, muusika kuulamise, muusikalis-rütmilise liikumise ja pillimängu osaoskuste õpetamisele. Loodud kategooriate nimetused sõnastati eesmärgidena. Andmete kategoriseerimine aitab paika panna fookuse ning tõusta olulisel informatsioonil esile (Thody, 2006). Vastava jaotusega saab tutvuda tabelis 1, kus iga muusika valdkonna sisu elemendi all on kirjas moodustatud kategooriad.

Uurimistulemuste usaldusväärsuse tõstmiseks võttis töö autor appi kaaskodeerija, kes on samal erialal õppiv tudeng. Kaaskodeerija valiti sarnase lõputöö teema alusel, mis soodustas tema muusikaalast asjatundlikkust. Esmalt kodeerisid mõlemad osapooled konspekte eraldi teineteise tulemusi vaatamata. Oluline on siinkohal mainida, et kaaskodeerija vaatas läbi 16% algmaterjalist. Seejärel kõrvutati tulemused ning erinevuste puhul arutati kaaskodeerijaga erinevused läbi, kuni jõuti konsensusele. Neljast erimeelsusest kolme puhul jäadi autori väljatoodud tulemusele ning ühe puhul oldi nõus, et mõlemad kodeeringud olid õiged ning autor lisas töösse samuti kaaskodeerija tulemuse. Erimeelsused tulenesid eelkõige konspektides väljatoodud eesmärkide sõnastusest, millest mõne puhul ei olnud aru saada, milline tegevus võiks antud eesmärgi täitmiseks üldse sobida. Nende puhul näidati kaaskodeerijale tegevuse sisu, mida pidi ka töö autor ise mõningate eesmärkide puhul tegema.

Tabel 1. Valdkond muusika sisu erinevate osade (laulmine, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine ja pillimäng) osaoskustest ja muusika valdkonna üldistest eesmärkidest moodustatud kategooriad Muldma ja Kiilu (2009) järgi

Laulmine	Muusika kuulamine	Muusikalis-rütmiline liikumine	Pillimäng
Laps tunneb rõõmu laulmisest	Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale /helile	Laps suudab ennast loovalt väljendada liikumise kaudu	Laps tunneb rõõmu musitseerimisest
Laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise kaudu	Laps tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, rahvalaul, tantsuviis, hällilaul, jm)	Laps liigub ja tantsib sünkroonis teistega	Laps suudab ennast loovalt väljendada pillimängu kaudu
Laps laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist	Laps väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi	Laps kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi)	Laps suudab musitseerida rühmas/ ansamblis
Laps laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule	Laps kasutab kuulatud muusikat iseloomustades eakohast sõnavara		Laps suudab musitseerida üksi
Laps suudab esitada laule rühmas			Laps oskab mängida eakohaseid rütmi- ja meloodiapille
			Laps mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasamänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele

Kolmanda uurimisküsimuse eesmärgiks oli leida võimalusi, kuidas saaks täienduskoolituse muusika osa õppepäeva täiustada. Nii sellele vastuse saamiseks kui ka eelnevate uurimisküsimuste tulemustele tagasiside saamiseks, viidi läbi kursuse „Eelpedagoogika 160 tundi“ muusika õppepäeva läbiviinud lektoriga poolstruktureeritud intervjuu. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab saada varem ettevalmistatud küsimustele vastuseid ning samas andes intervjuueerijale piisavalt vabadust täpsustusteks ja lisaküsimusteks, et saada põhjalikum ülevaade uuritavast (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2004). Samas tõstab taoline meetod uurija eetilist vastutust, et saada ja väljendada tulemusi võimalikult täpselt, mitte nii nagu uurija sooviks, et need oleksid (Thody, 2006).

Intervjuu planeerimine algas intervjuu kava koostamisega (vt lisa 1), mis kooskõlastati mõlema juhendajaga. Viimane oli vajalik selleks, et küsimused oleksid mõlema juhendaja arvates võimalikult kõikehaaravad ja mõistetavad, kuna antud kontekstis polnud võimalik teha prooviintervjuud. Seejärel lepiti intervjuueeritavaga kokku sobiv kohtumispäik ja –aeg. Intervjuu salvestamiseks küsiti intervjuueeritava nõusolekut. Intervjuueeritavale tagati konfidentsiaalsus ning bakalaureusetöös on ta toodud välja täienduskoolituse muusika õppepäeva lektorina.

Muusikategevustega täiendatud konspektide analüüsist saadud tulemused luges intervjuueerija intervjuu ajal ette suuliselt, kuid samal ajal andis ta ka intervjuueeritavale paberilehe täpselt samasuguste tulemustega. See võimaldas intervjuueeritaval tulemused ka ise üle vaadata ning soovi korral eelmiste tulemuste juurde tagasi tulla. Oluline on siinkohal välja tuua see, et intervjuueeritav ei olnud tulemustega varem tutvunud ning seega nägi ja kuulis neid intervjuul esimest korda. Intervjuu analüüsimiseks kasutati temaatilist analüüsi, millele eelnes intervjuu täies mahus transkribeerimine. Transkribeerimisel jäeti tekstist välja vaid need osad, kus intervjuueerija esitas intervjuueeritavale konkreetseid uurimistulemusi. Nendes kohtades on ka sulgudes kirjas, et intervjuueerija tutvustab saadud tulemusi.

Tulemused ja arutelu

Bakalaureuse töö eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid rühma õppe- ja kasvatustegevuse osasid täiendati muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektides muusikategevustega, millised olid nende tegevuste eesmärgid ja kuidas hindas saadud tulemusi muusika õppepäeva lektor, et siis kogutud info põhjal teha ettepanekuid täienduskoolituse muusika õppepäeva kava täiustamiseks. Selle eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisküsimust, millele vastuste leidmiseks kasutati kvantitatiivse sisuanalüüsi ja kvalitatiivse temaatilise analüüsi meetodeid. Saadud resultaadi ja selle juurde kuuluva aruteluga saab tutvuda käesolevas peatükis, kus tulemused on esitatud uurimisküsimuste kaupa.

Lõimitud muusikategevused erinevates õppe- ja kasvatustegevuste etappides

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid õppe- ja kasvatustegevuse osasid olid õpetajad muusikaliste tegevustega täiendanud ning kuidas hindas saadud tulemusi muusika õppepäeva lektor. Muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektide analüüsist selgus, et kõige enam tehti täiendusi õppe- ja kasvatustegevuse põhiosas (31

korral), mille rolliks on Gagné õppeühiku mudeli kohaselt uue materjali tutvustamine/omandamine ning tegutsemise suunamine (Krull, 2001). Muusikategevused aitavad muusika õppepäeva lektori meelest õppe- ja kasvatustegevuse põhiosa rikastada, muutes seeläbi uue materjali omandamise lastele mängulisemaks. Mitme konspekti põhiosas oli muusikategevusi kasutatud uude teemasse sisseelamiseks. Näiteks konspektides, kus oli uueks käsitletavaks teemaks sünnipäev, lõimiti õppe- ja kasvatustegevuste põhiosas sünnipäevalaulu laulmist, sünnipäeva hommikusse sobiva muusikapala kuulamist ning sõnadega „sünnipäev on ...“ algavat loovlaulmist. Need näited aitavad lastel häälestuda, mille pinnalt on hea muude planeeritud tegevustega edasi minna.

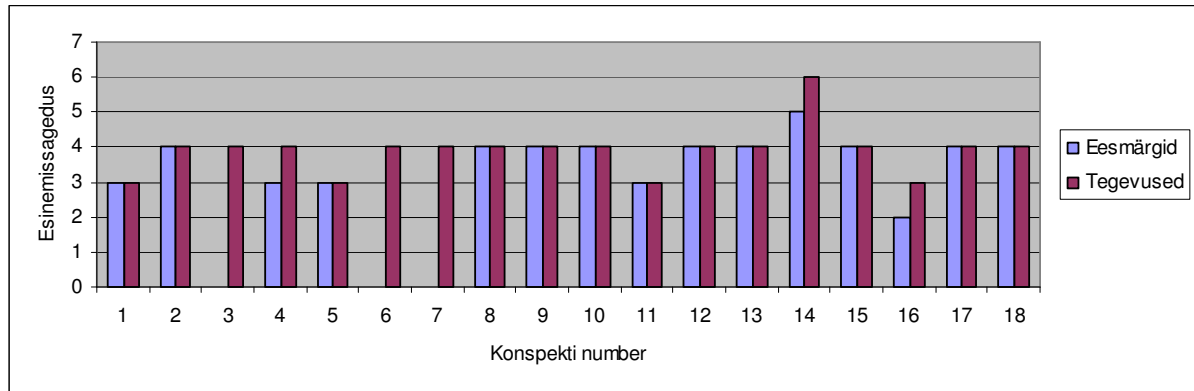
Sageduselt järgmisena lõimiti muusikategevusi õppe- ja kasvatustegevuste sissejuhatusse (25 korral), mille põhiliseks ülesandeks on Gagné järgi tähelepanu haaramine ja õppima motiveerimine (Krull, 2001). Pullerits (2004) toonitab, et muusika mõjutab esmajoonel meie tundeid ja emotsioone ning Valgmaa ja Nõmm (2008) peavad just emotsioonidega seotud tegevusi õppimist soodustavaks. Seetõttu muusikategevuste lõimimine õppe- ja kasvatustegevuste sissejuhatusse aitab lastel paremini organiseeritud tegevusse sisse elada ning olla avatud uutele teadmistele. Siin kasutati palju juba traditsiooniks kujunenud teraseme ja -laule, mis on lastele selgeks märguandeks algavast õppetegevusest, valmistades nad ette kohaselt käituma. Kokkuvõtvat osa, mille keskmes on muusika õppepäeva lektori meelest rahunemine, täiendati konspektides muusikategevustega 14 korral. Samamoodi töid Riis (2013) ning Gallagher ja Sayre (2015) välja, et lihtsa ja tasakaalustatud rütmiga muusikategevused võimaldavad rahunemisprotsessi kiirendada. Selles osas kasutati sarnaselt sissejuhatusele traditsioonilisi lõpuseme ja -laule, mis annavad lapsele teatud kindlustunde ning samas aitavad juhatada lapsed tegevusest välja. Lisaks lõimiti õppe- ja kasvatustegevuste lõpuosas erinevaid kinnistavaid ja uut materjali kokkuvõtvaid tegevusi, mis ühtib samuti Gagné õppeühiku mudeliga (Krull, 2001).

Lõimitud muusikategevuste eesmärgid ja sisu

Teise uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid muusikaõpetuse osaoskusi koolitavad oma konspektides väljatoodud tegevustes soovisid kasutada ning kuidas hindas saadud tulemusi muusika õppepäeva lektor. Kokku täiendati konspekte muusikategevustega 70 korral, mis on 2 võrra vähem (18 konspekti x 4 tegevust), kui lähteülesanne ette nägi (vt joonis 1). Seevastu eesmäärke püstitati neile tegevustele vaid 55 korral ning mitmel konspekti

koostajal jäid need üldse püstitamata. Muusika õppepäeva lektor täheldas, et eesmärkide püstitamine on väga oluline, kuid samas alati ka kõige raskem osa.

(...) eesmärkide püstitamisel ma eeldan seda, et ta konkreetse tegevuse jaoks mõtleb konkreetse asja. Hästi otsene, hästi lapsest lähtuv, mõõdetav. Konkreetne ja mõõdetav. (...) Ja just nimelt selle konkreetse tegevuse sees, mitte ma ei mõtle kuhugi kaugemale, vaid see üks konkreetne tegevus, mida ma teha tahan. Ja see ongi hästi raske.

Joonis 1. Konspektidesse juurde lisatud muusikategevuste ja neile vastavate eesmärkide esinemissagedused konspektide lõikes

Eesmärk on tegevuse alus ning kui eesmärk pole selge, siis ei saa ka tegevus hästi õnnestuda. Seepärast peab töö autor oskust püstitada korrektseid ja arusaadavaid eesmärke õpetaja ametis üheks oluliseimaks oskuseks.

Kuigi arvestustöö ülesandeks oli lõimida tegevustesse sisse kõiki muusika valdkonna sisu elemente võrdselt koos eesmärkidega, olid tulemused siiski erinevad. Kõige rohkem oli konspektides püstitatud eesmärke laulmisega seotud tegevuste kohta (20 korral), millele järgnes muusikalis-rütmiline liikumine (19 korral) ning ühtviisi sama palju lisati eesmärke muusika kuulamise ja pillimänguga seotud tegevustele (15 korral). Oluline on siinkohal märkida, et mõni eesmärk sobis ka mitme kategooria alla. Nii oli 11 korral ühendatud laulmine ja muusikalis-rütmiline liikumine, kahel korral laulmine ja pillimäng ning ühel korral kuulamine ja pillimäng. Eesmärkide kodeerimisel lähtuti eelkõige eesmärgist endast, kuid mõnel juhul oli tarvis lugeda ka tegevuse sisu, et saada aru, mille kohta antud eesmärk käis. Kõige enam kehtis see konspektide kohta, kus oli selgelt näha, et konspektide koostajad ei ole pärit samast keeleruumist ning neil on probleeme enese väljendamisega eesti keeles. Erinevused arvestustöö lähteülesande ning tulemuste vahel võisid olla põhjustatud hooletusest, ülesande väärsti mõistmisest või näiteks osade muusikaliste tegevuste eelistamisest.

Kuna muusikategevustele oli konspektides püstitatud eesmärgi 15 võrra vähem kui tegevusi ise kokku oli, siis pidas uurija vajalikuks vaadata üle ka muusikategevuste sisu, et saada ülevaade, milliseid valdkond muusika sisu elemente konspektide koostajad nende järgi kasutasid. Analüüsi tulemusel leiti, et 39 tegevuses oli sees kuulamisele, 31s laulmisele, 28s muusikalis- rütmilisele liikumisele ja 23s pillimängule suunatud ülesanded. Seega oli tegevustes sees muusikaga seotud ülesandeid tunduvalt rohkem, kui püstitatud eesmärkidest välja lugeda sai. Samas on see töö autori arust igati oodatud tulemus, kuna eesmärgid peavad olema konkreetsed ja suunatud vaid ühele asjale korraga. Muusikategevused on aga juba olemuselt omavahel lõimunud, mida iseloomustavad kõige paremini kuulamisega seotud tegevused, mida oli antud analüüsi põhjal kasutatud kõige enam. Nimelt peab Pullerits (2009) kuulamisega seotud tegevusi kõiki muusikategevusi ühendavaks lüliks, sest ilma kuulamiseta ei saa me laulda, pilli mängida ega liikuda. Lisaks kuulamistegevustele peab Muldma (2008) eelkoolieas ka liikumist ja laulmist teineteisega väga tihedalt seotuks, kuna lapsed hakkavad sageli laulmise ajal automaatselt liigutusi kaasa tegema. Peale selle kuuluvadki muusikalis-rütmilise liikumise alla laulu- ja ringmängud (Muldma & Kiilu, 2009), mis kätkevad endas samamoodi erinevaid muusika sisu elemente lõimituna. Nii oli muusika õppepäeva arvestustöös näiteks ühe tegevuses eesmärgiks „laps omandab lihtsa sünnipäevalaulu“. Tegevus ise sisaldas ringis liikumist, käteliigutuste tegemist ning selleks, et laps omandaks laulu, pidid lapsed tähelepanelikult poole salmi kaupa kuulama õpetaja laulu, et siis seda ise järele korrata. Seega kasutati antud tegevuse puhul nii laulmise, muusikalis-rütmilise liikumise kui ka kuulamisega seotud tegevusi, kuigi eesmärgi järgi sai selle paigutada vaid laulmisega seotud tegevuste alla.

Kui võrrelda eesmärkides ja muusikategevustes kajastuvate muusika valdkonna sisu elementide kasutamissagedusi arvestustöödena valminud konspektides, siis üldjoontes on tulemused üsna sarnased. Ainukeseks erandiks on kuulamisega seotud tegevused muusikategevustes, mis kuuluvadki enamasti teiste muusikaliste tegevustega kokku. Ülejäänud muusika valdkonna sisu elementidega seotud tegevuste kasutamissagedused ühtivad Yim, Abd-El-Fattah, & Lee (2007) uurimusega, mille kohaselt lõimivad rühmaõpetajad õppe- ja kasvatustegevustesse kõige enam laulmisega, seejärel muusikalis-rütmilise liikumisega ning kõige vähem pillimängu ja kuulamisega seotud tegevusi.

Laulmistegevuste kasutamine rümategevustes võib olla õpetajate seas kõige populaarsem selle pärast, et laulmine ja kõnelemine on väga tihedalt seotud. Pound ja Harrison (2002) on öelnud, et pea kõike, mida teatakse laste keelelise arengu toetamisest, saab kasutada ka laste muusikalise arengu toetamiseks. Seepärast on rühmaõpetajatel antud valdkonnas rohkem

teadmisi, mida rakendada muusikategevuste hüvanguks. Sellega nõustus samuti täienduskoolituse muusika õppepäeva lektor. Samas hoolimata sellest, et kuulamise seotud tegevusi võib pidada kõiki tegevusi ühendavaks lüliks, tõdes ta, et kuulamismaailm on palju laiem, kui rühmaõpetajad seda endale ette kujutavad ning selle maailma hoomamine nõuab õpetajalt suurt teadlikkust.

(...) kui ma üldse muusikaga juba midagi teen, siis kuulamine on see, mis paneb asja paika, mida ma kuulan. Mida ma teen? Kas ma kuulan loodushääli või kuulan sinu etteantud viisijuppi või kuulan sõnu, kuulan tämbrit, kuulan kiirust, kuulan kõrgust, et see, et need õpetajad, et see maailm on nii värviline kuulamise koha pealt, et see, olen ma aru saanud, et on üks keerulisemaid kohti.

Samas on Pullerits (2005) pidanud kuulamise seotud tegevusi rühmaõpetajatele sobivaimaks, kuna tema arvates ei vaja need sellist asjatundlikku juhendamist kui teised muusika valdkonna sisu elementidega seotud tegevused. Antud väitega ei olnud muusika õppepäeva lektor siiski täielikult nõus, olles päri küll sellega, et nende tegevuste läbiviimine ei nõua tõesti nii palju muusikaalaseid teadmisi võrreldes teiste muusika sisu elementidega seotud tegevuste juhendamisega, kuid olles samas veendunud, et enamik õpetajaid alahindavad kuulamise seotud tegevuste kasutamise võimalusi.

(...) see ei ole mitte ainult see, et ma kas kuulan lihtsalt mingisugust laulu, mingisugust tantsupala, pillilugu, vaid neid kuulata saab oluliselt rohkem asju. (...) Ja just nimelt need tugevused, valjused, et kui õpetaja nagu ei tule selle peale, et kõik need asjad on tegelikult seotud kuulmismeelega, siis tegelikult see kuulamise kasutamine on väga primitiivne sellisel juhul. Et ma lasengi kuulata mingit lugu, nüüd me tantsime, kuulake nüüd mind, ma laulan, öelge mulle järele, eks. Tegelikult on see kuulumise maailm küll oluliselt värvilisem ja siis võiks pöörata küll oluliselt rohkem tähelepanu sellisele meetodika kujundamisele. Ma olen sellest ka täiendkoolituse päeva jooksu aru saanud küll, et see ongi selline avastamine paljude jaoks. Ahaa, ka neid asju saab kuulata. Mitte ainult neid põhilisi asju, mida me arvame, et me kuulame nagu rütmid ja tempod.

Lektor täheldas, et meie kuulumismeel on tänu pidevale taustamürale jäänud üsna vaeseks ja me ei suuda enam hästi eristada peeneid nüansse, mistõttu tuleks sellele lasteaias rohkem tähelepanu pöörata. Taustamüra mõju kuulumistundlikkuse vähendamisele on samuti toonitanud Young (2006) ja Ots (2005). Sellest lähtudes arvab töö autor, et lasteaias tuleks rohkem tekitada vaikselt hetki, kus lastel on võimalus kuulata erinevaid helisid ja häälsusi enda ümber, aidates nii arendada muusikalist kuulumist kui ka arendades üldist kuulumisteravust. Kindlasti on selles kontekstis oluline õpetaja oskus lapsi suunata kuulama. Selline tegevus õpetab lastele lisaks vaikselt olemist (Mänd, 2003), mis on oluline oskus koolis ning tegelikult terves elus.

Kui konspektidesse lisatud muusikategevuste eesmärgid olid muusika valdkonna sisu elementide järgi ära määratletud, siis järgmise sammuna uuriti eesmärgi juba 6-7aastaste laste arengu eeldatavate tulemuste ja muusika valdkonna eesmärkidest moodustunud kategooriate lõikes (vt tabel 1). See andis ülevaate sellest, milliseid osaoskusi ja kui palju on konspektidesse lisatud muusikategevuste eesmärkide järgi soovitud õpetada ning arendada. Eesmärgi uuriti vastavate muusika valdkonna sisu elementide kaupa, võttes aluseks nende populaarsuse täiendatud konspektides. Nii alustati laulmisele püstitatud eesmärkidega, millele järgnesid muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine ning pillimäng. Oluline on siia juurde lisada, et mõni eesmärk oli ebatäpselt püstitatud ning sobitus seega mitme kategooria alla.

Laulmise osaoskuste õpetamiseks püstitati kokku 20 muusikategevusele vastavat eesmärki. Analüüsi tulemusel liigitus nendest vaid 9 varem väljatoodud kategooriate alla (vt tabel 2).

Tabel 2. *Laulmisele püstitatud eesmärkide kuulumise sagedus varem kindlaks määratud kategooriate alla ning näiteid vastavatest eesmärkidest muusika õppepäeva arvestustöodes*

Kategooria	Esinemise sagedus	Näiteid vastavatest eesmärkidest
Laps tunneb rõõmu laulmisest	0	
Laps suudab ennast loovalt väljendada laulmise kaudu	3	„Laps väljendab ennast loovalt ja oskab rütmi tajuda“ – tegevuse sisuks on loovlaulmine, kus iga laps jätkab salmi, mis algab sõnadega „sünnipäev on...“; „Laps jäljendab lauldes ja muusikarütmis liikudes lumesadu“.
Laps laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist	3	„Laulab ilmekalt eakohast lastelaulu, esitab neid rühmas“; „Laps suudab lugeda luuletust rütmiliselt“.
Laps laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule	2	„Laps omandab lihtsa sünnipäevalaulu“; „Laulmine: oskab peast laulda õpitud sünnipäevalaulu“.
Laps suudab esitada laule rühmas	4	„Laps laulab koos teiste lastega rühmas“; „Laps oskab teistega koos muusika taktis liikuda ja laulda“; „Laulab ilmekalt eakohast lastelaulu, esitab neid rühmas“.

Muusika valdkonna õppe- ja kasvatustegevuste üheks eesmärgiks on see, et „laps tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest“ (Koolieelse lasteasutuse riiklik ... , 2011). Sellist eesmärki ei olnud mitte üheski konspektis püstitatud ning muusika õppepäeva lektori arvates kuulub see vaikumisi iga muusikategevuse alla. Ülejäänud laulmisele püstitatud eesmärkide jaotust erinevate kategooriate lõikes pidas lektor ootuspäraseks.

Lisaks tabelis väljatoodud kategooriatele tekkis andmete kodeerimisel kaks lisakategooriat, kuna osa laulmistegevustele püstitatud eesmärkidest ei mahtunud varem väljatoodud kategooriate alla. Esiteks „laps laulab ja liigub samaaegselt“, mille alla sobitus 11 eesmärki. Antud lisakategooria lõimib kahte muusika valdkonna sisu elementi ning ei sobitunud seepärast varem väljatoodud kategooriate alla. Teiseks „laps suudab järgi laulda/korrata kuuldu“, mille alla sobitus 5 eesmärki. Sinna alla kuuluvad tegevused on tegelikult eelduseks sellele, et laps omandaks uusi laule, oskaks neid ilmekalt või loovalt esitada ning õpiks tunnetama oma hääleaparaati. Kuna sellist eesmärki ei olnud Muldma ja Kiilu (2009) järgi 6-7aastaste laste arengu eeldatavate tulemuste hulgas, mis oli andmete kodeerimisel üheks oluliseimaks lähtekohaks, siis antud juhul otsutas töö autor moodustada neist eesmärkidest lisakategooria. Esimese kategooria all olid arvestustöödena valminud konspektides eesmärgid „laps suudab teha liigutusi koos lauluga“, „laps kordab kuuldu laulusõnu ja esitab muusikaga sobivaid liigutusi“ ning „laps oskab teistega koos muusika taktis liikuda ja laulda“. Teise lisakategooria alla läksid tegevused, kus lapsed pidid matkima õpetaja poolt ettelauldu või maki pealt kostuvaid hääletsusi, erineva hääletugevuse ja tämbriga salme/lauseid jms. Näiteks kuulusid siia alla eesmärgid „laps jäljendab õpetaja rütmilist kõnet“ ning „laps suudab järgi laulda, mida õpetaja ees teeb“. Neid tegevusi pidas muusika õppepäeva lektor olulisteks abilisteks oma hääle tunnetamisel ning antud vanuserühmas, kus viisipidamine hakkab lastel kinnistuma, ka suurepäraseks võimaluseks suunata lapsi õigetele nootidele. Kui viimane neist võib olla rühmaõpetaja jaoks liiga keeruline ülesanne, siis eesmärkidest esimene on tegelikult jõukohane kõigile õpetajatele. Oluline on meeles pidada, et laulmistegevus ei tähenda alati noodi järgi konkreetse laulu laulmist, vaid ka häälemänge ja poollauldes rääkimist. Erinevate hääletsuste ja häälte järgi tegemine ning oma häälega mängimine aitab lastel õppida oma häält kontrollima ja juhtima (Pound & Harrison, 2002; Pullerits, 1999, 2008, 2009). Need on tegevused, mida lektori meelest võiksid rühmaõpetajad palju sagedamini oma tegevustes kasutada.

Suur ülekaal laulmise ja liikumise ühildamises eesmärkides (11 korral) sobitub bakalaureusetöö sissejuhatuse muusikalis-rütmilise liikumise alapeatüki all kirjeldatuga, kus on välja toodud, et muusika ja liikumine on lapse jaoks ühtne tervik (Hallik & Pullerits, 2009; Muldma & Kiilu, 2009; Pullerits, 2004, 2005) ning seepärast hakkab laps lauldes automaatselt liigutusi kaasa tegema (Muldma, 2008). Lisaks aitab kehaline väljendus kaasa laulusõnade paremale meeldejätmisele (Pullerits, 2009). Liikumise ja laulmise ühendamist peab muusika õppepäeva lektor koolieelses rühmas täiesti sobivaks, kuid toonitades, et nooremates

rühmades ei pruugi veel lapsed nii hästi kahele tegevusele korraga keskenduda suuta. Lektor pidas veel oluliseks, et taolise eesmärgi püstitamisel oleks õpetaja oma soovidega väga täpne.

(...) sellegi poolest, kui ma lõimin omavahel laulmist või liikumist, siis konkreetsel juhul ma ei pööra näiteks täna väga tähelepanu sellele, kas ta mul täna kaasa laulab, vaid jälgin, kas ta hakkab liikuma õigel ajal, näiteks laulu mingi osa ajal. (...) kas ta teeb näiteks refrääni ajal mingeid kujusid, mingisuguseid tantsusamme. Et siis, sellisel juhul ma püstitan eesmärgi just sellisel kujul, et laps alustab liikumist õigel lauluosal. Siis sellele konkreetsel tegevusel ei vaata ma näiteks, kas tal on sõnad peas, vaid vaatan, kas ta liikuma hakkab või ei. Eesmärkide püstitamine suundub jälle sinna, et ma jälgin igal konkreetsel tegevusel üht hästi konkreetset asja.

Lugedes lektori öeldu valguses veel kord üle konspektides püstitatud eesmärgi, ei leidnud uurija antud kategoorias mitte ühtegi nii täpselt sõnastatud eesmärki, kui lektor ise välja tõi. See näitab veel kord seda, et eesmärkide püstitamine on väga keeruline, kuid samas oluline oskus, mille arendamiseks on tarvis väga palju tööd teha.

Järgmisena suundus töö autor analüüsima muusikalis-rütmilisele liikumisega seotud eesmärgi, mida oli konspektides püstitatud 19 korral. Ka siin alustati eesmärkide kategoriseerimisega varem väljatoodud kolme kategooria alla. Kokku sobitusid sinna 12 eesmärki (vt tabel 3).

Tabel 3. Muusikalis-rütmilisele liikumisele püstitatud eesmärkide kuulumise sagedus varem kindlaks määratud kategooriate alla ning näiteid vastavatest eesmärkidest muusika õppepäeva arvestustöodes

Kategooria	Esinemise sagedus	Näiteid vastavatest eesmärkidest
Laps suudab ennast loovalt väljendada liikumise kaudu	6	„Laps jäljendab lauldes ja muusikarütmis liikudes lumesadu“; „Laps improviseerib ette antud tempos lumehelbe lendu“; „Lapsed improviseerivad ja väljendavad kehaga muusikat“;
Laps liigub ja tantsib sünkroonis teistega	4	„Laps oskab teistega koos muusika taktis liikuda ja laulda“; „Laps harjutab kaaslastega ühes tempos liikumist“.
Laps kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt	3	„Laps oskab rütmiliselt liikuda eri suundades“; „Laps suudab sooritada liigutusi laulu rütmis“.

Loovuse arendamist peab muusika õppepäeva lektor väga oluliseks, kuna see aitab lastel ise uusi tahke avastada. Ta väitis, et loov olemiseks peab olema lapsel olemas teatud mudelid, mida jäljendada, et sealt edasi ise uusi võimalusi avastada. Seega on töö autori meelest väga olulisel kohal selliste tegevuste juures õpetaja enda loovus, olles lastele oma tegevuse ja liigutustega eeskujuks. Loovuse avaldumist mõjutab lektori meelest veel õpetaja poolt

püstitatud ülesande sõnastus, kuna mida täpsemalt ta ülesande situatsiooni kirjeldab, seda paremini suudavad lapsed enda väljamõeldud rolli siseneda.

Loovus hakkab lapsel tööle siis, kui mõnikord toon piirid üsna kitsaks ära. Nüüd me oleme kõik väsinud jäneseid ja tantsime unetantsu. Vot see paneb loovuse tööle. Mitte see, et ma panen muusika peale ja nüüd on sügis väljas.

Sama kehtib täiskasvanute kohta, kuna mida rohkem valikuid on seda, keerulisem on nende hulgast valida. Loovust võiks lektori meelest õpetajal jaguda ka tabelis väljatoodud viimase kategooria jaoks, et lastel oleks võimalus reageerida tempo muutustele kõrval lisaks veel muusika valjusele, erinevatele häälele/helidele, et viia rohkem kokku liikumise ja kuulamisega seotud tegevusi. Muusikapedagoog Muldma (2010a) toonitab samuti, et muusikalis-rütmilise liikumise kõige olulisemaks eesmärgiks on arendada lapses oskust liikuda vastavalt muusika iseloomule ning selle sisule.

Lisaks varem väljatoodud kategooriatele tekkis kogutud andmete analüüsimisel kaks lisakategooriat: „laps jälgendab õpetaja liikumist või liigutusi/ teeb liigutusi vastavalt teksti sisule“ (5 eesmärki) ja „laps liigub ja laulab samaaegselt“ (10 eesmärki). Esimene eesmärk on tegelikult otseselt seotud uute liigutuste ja loovliikumiseks vajalike mudelite omandamisega, kuna nagu eelnevalt kirjutatud on selles oluline roll just jälgendamisel. Samas vastavalt tekstile liigutuste tegemine toetab Pulleritsu (2009) kohaselt sõnade meeldjätmist. Kuna nende mõlema eesmärgiks oli liikuda vastavalt juhendile (õpetaja või teksti eeskujul) ja nad ei kuulunud otseselt Muldma ja Kiilu (2009) järgi 6-7aastaste laste arengu eeldatavate tulemuste hulka, siis otsustas töö autor, et taolised eesmärgid moodustavad ühe lisakategooria. Teise lisakategooria moodustasid taas eesmärgid, mis lõimisid laulmise ja muusikalis-rütmilise liikumisega seotud tegevusi ning moodustasid seepärast lisakategooria.

Esimese lisakategooria alla sobisid eesmärgid „laps suudab järgi laulda ja korrata liigutusi, mida õpetaja ees teeb“ ja „laps oskab kaasa teha liigutusi vastavalt laulusõnadele“. Teise lisakategooria alla sobisid eesmärgid „laps suudab sooritada liigutusi laulu rütmis“, „laps oskab teistega koos muusika taktis liikuda ja laulda“ ning „laps suudab liikuda erinevates suundades ja õpetajale järgi laulda“. Need eesmärgid sobituvad muusikaliste mängude ja ringmängudega, mis on osaks muusikalis-rütmilise liikumisest ning mida peab muusika õppepäeva lektor kõige enim kasutatavaks tegevuseks antud muusika valdkonna sisu elemendi lõikes.

Kolmandana kodeeris uurija muusika kuulamisega seotud tegevustele püstitatud eesmäärke varem väljatoodud kategooriate lõikes. Kokku oli konspektidesse lisatud 15 vastavasisulist eesmärki, millest 13 sobitusid põhikategooriate alla (vt tabel 4).

Tabel 4. Muusika kuulamisele püstitatud eesmärkide kuulamise sagedus varem kindlaks määratud kategooriate alla ning näiteid vastavatest eesmärkidest muusika õppepäeva arvestustöös

Kategooria	Esinemise sagedus	Näiteid vastavatest eesmärkidest
Laps suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale/helile	10	„Laps kuulab muusikapala algusest lõpuni vaikselt“; „Muusika kuulamine: suudab silmi kinni hoides kuulata vaikust“; „Laps kuulab triangli häält“;
Laps tunneb ära lihtsamaid žanre	0	
Laps väljendab loovalt muusikast saadud elamusi	4	„Laps suudab vaikselt kuulata muusikat ja kirjeldada emotsioone, mida muusika temas tekitab“; „Lapsel areneb kujutlusmeel“ – tegevuse sisu „laps arutleb, millise pildi loob talle triangli helin“.
Laps kasutab kuulatud muusikat iseloomustades eakohast sõnavara	2	„Lapsed õpivad muusikat kuulama ja iseloomustama“; „Kuulatud muusika iseloomustamisel kasutab eakohast sõnavara“.

Kõige enam pöörati selle muusika valdkonna sisu elemendi juures tähelepanu esimesele põhikategooriale, mille eesmärgiks oli keskenduda ühele konkreetsele muusikapalale või helile. Ühest küljest on tõesti oluline arendada lapses oskust kuulata nagu ka varem välja sai toodud, kuid samas täheldab muusika õppepäeva lektor, et väga raske on aru saada, kas lapsed siiski teevad antud ülesannet huviga kaasa. Lektor tunnistas, et sellist laia eesmärki kasutatakse kahjuks liiga sageli ning sellise tegevuse juurde peaks kindlasti kuuluma mõni lisaülesanne.

(...) näiteks, et iga kord kui sa kuuled selles muinasjutus või muusikapalas teatud asja, näiteks triangli lööki, siis kas sa tõstad, minu pärast tõsta näppki püsti, või tee plaks või mingi sõna, et siis haa, panin tähele. Siis ma näen, et laps on kuulanud, et ta on keskendunud kuulamisele.

Taoline tegevus asetab lapse aktiivse kuulaja rolli ning ta võtab tegevusest palju suurema huviga osa. Eelnev tõstab taas esile eesmärkide püstitamise olulisuse ja keerukuse, et suuta põhjalikult läbi mõelda kogu tegevus ning olla oma plaanides väga täpne.

Erinevate muusikažanrite määratlemisele ei keskendutud mitte üheski konspektis. Ka muusika õppepäeva lektor arvab, et lapsed saavad alateadlikult juba aru, mis laadi muusikapalaga on tegemist ning rühmaõpetaja ei peaks sellist tegevust eraldi harjutama. Pigem seostab lektor antud tegevust muusikast saadud elamuste väljendamisega, sest selles

kajastuvad juba iseenesest ka žanrilised erinevused. Lapsed muudavad alateadlikult oma liikumist ja käitumist kui vahetada hällilaul näiteks marsi vastu.

Kuigi enamik kuulamistegevustele suunatud eesmärkidest sobitusid põhikategoriate alla, moodustasid kolm eesmärki kaks lisakategooriat. Kaks neist eesmärkidest sobitusid kategoria alla „laps rahuneb taustamuusikat kuulates“. Mänd (2003) kinnitab, et rahulik muusika aitab lastel rahuneda ja lõdvestuda. Samas peab töö autor taoliseid taustamuusikale suunatud eesmarke laste suhtes passiivseteks ning raskesti kontrollitavateks. Selle pärast ei ole autori meelest taolist eesmärki toodud välja samuti Muldma ja Kiilu (2009) laste arengu eeldatavate tulemuste tabelis. Õpetajad peaksid muusika õppepäeva lektori meelest taustamuusikat valides põhjalikult läbi mõtlema, miks valiti just see pala, mitte mõni teine. Kindlasti võiks sellesse mõtteprotsessi kaasata lapsed, et suunata neid antud teemal arutlema ning see on töö autori meelest tegevus, mida võiks käesoleval juhul eesmärgistada. Nii laieneb laste arusaam muusika mõjust inimesele. Teise lisakategooria moodustas vaid üks eesmärk, milleks oli „laps tunneb ära varem kõlanud meloodia“. Muldma ja Kiilu (2009) laste arengu eeldatavate tulemuste järgi sobiks antud eesmärk eelkõige 4-5aastaste laste jaoks ning sellel põhjusel sai see praeguses töös väljatoodud just lisakategooriana.

Viimase muusika valdkonna sisu elemendina analüüsiiti pillimängu osaoskuste õpetamisele suunatud eesmarke. Põhikategoriate alla kuulus 15st konspektidesse lisatud eesmärgist 10 (vt tabel 5). Nagu ka laulmise all juttu oli, kuulub musitseerimisest rõõmu tundmine samuti vaikimisi iga muusikategevuse juurde ning seepärast ei olnud seda autori meelest üheski konspektis eesmärgina eraldi kirjas. Muusika õppepäeva lektor tõdes, et mõni laps ei tahagi ja tunnegi pillimängust rõõmu ning siis on oluline kavalusega meelitada teda proovima, et tal oleks vähemalt pillimängimise kogemus olemas. Põhiline on see, et õpetaja ei sunniks lapsi muusikaga tegelema, sest sellega vastumeelsus vaid suureneb. Kindlasti on siin kasu loomingulisest ja kavalast õpetajast, kuna õpetaja tunneb oma rühma lapsi kõige paremini ning teab, mis on ühe või teise lapse puhul motiveerivaks jõuks. Lasteaed peaks olema koht, kus kõigil lastel on võimalus proovida ja katsetada erinevaid pille, et luua muusikat, kuna paljud laste jaoks on see ainus võimalus pillide tundmaõppimiseks (Pullerits, 2009, 2010).

Tabel 5. Pillimängule püstitatud eesmärkide kuulumise sagedus varem kindlaks määratud kategooriate alla ning näiteid vastavatest eesmärkidest muusika õppepäeva arvestustöodes

Kategooria	Esinemise sagedus	Näiteid vastavatest eesmärkidest
Laps tunneb rõõmu musitseerimisest	0	
Laps suudab ennast loovalt väljendada pillimängu kaudu	4	„Laps suudab etteantud pillil vabalt improviseerida“; „Laps jäljendab marakatel improviseerides ümmarguste patjade kloppimist“.
Laps suudab musitseerida rühmas/ ansamblis	3	„Pilliansamblis mängides alustab ja lõpetab mängu koos teistega“; „Tegevus areneb rütmitaju, mälu, meetrumitunnetus, täiustuvad motoorsed oskused, pareneb reaktsiooni- ja koordinatsioonivõime“ – tegevuse sisuks on rühmadesse jaotunud pillide järgi mängida rühmale vastavat rütmi.
Laps suudab musitseerida üksi	0	
Laps oskab mängida eakohaseid rütmi- ja meloodiapille	2	„Laps oskab kasutada trianglit ja kõlapulki“; „Laps oskab mängida eakohastel rütmipillidel õpitud lauludele kaasmängu“.
Laps mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasamänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele	3	„Laps oskab mängida eakohastel rütmipillidel õpitud lauludele kaasmängu“; „Laps improviseerib valitud pilliga (püüab tabada muusikapala rütmi)“.

Üksi musitseerimist peab muusika õppepäeva lektor planeeritud rühmategevustes peaaegu võimatuks, kuna rühmas tuleb tegutseda ikkagi kõik koos. Isegi, kui lastele antakse võimalus kordamööda mõne pilliga üksinda mängida, siis kokku on see ikkagi pigem ansamblimäng, kus kõik mängijad mõjutavad teineteist. Ilmselt selle pärast ei esinenud taolist eesmärki ka arvestustööna valminud konspektides. Koos bakalaureuse töö autoriga jõuti ühisele arusaamisele, et selline eesmärk võiks olla võimalik vabategevuses, et tekitada lastele võimalusi minna mõnda vaiksemasse nurka, võtta sealt pill ja katsetada ning avastada seda maailma omakeskis.

Loovalt pillil mängimine nagu ka loovalt liikumine eeldab mudeleid. Selleks, et laps suudaks, ennast loovalt pillimängu kaudu väljendada, peab sama suutma teha ka õpetaja ise. Kindlasti aitavad loovust suurendada erinevad tekstid, kas siis muinasjuttude või salvide näol, mis aitavad situatsioone paremini ette kujutada. Taolist lähenemist esines ka

muusikategevustega täiendatud konspektides, kus mängiti pilli näiteks erinevate muinasjuttudes esinevate tegevuste taustaks. Muusika õppepäeva lektori meelest nõuab selliste tegevuste läbiviimine õpetajalt palju praktiseerimist, et ta ennast tegevuses kindlalt tunneks. Samas taustahelide tegemine ei eelda õpetajalt mingi kindla pilli valdamisoskust, kuna helisid saab teha kõikide esemetega. Selline tegevus paneb lapsi ise avastama, milliseid helisid erinevad objektid teevad ning milline neist võiks kõige paremini iseloomustada just tekstis väljatoodud tegevust.

Kui eelnevas lõigus oli juttu, et laps vajab loova lähenemise puhul mudeleid, siis nüüd jõuamegi selle juurde, et seitsme arvestustöös püstitatud eesmärgi tarvis tekkis lisakategooria „laps jälgendab õpetaja poolt tehtut“. Muldma ja Kiilu (2009) poolt väljatoodud 6-7aastaste laste eeldatavate arengu tulemuste kontekstis on tegu alaorskusega, mis on töö autori meelest aluseks kõigile teistele pillimängu oskustele. Ilma jälgendamiseta ei oska laps pilli eesmärgipäraselt kasutada, rääkimata siis kaasmängust või oskusest ennast loovalt pillimängus väljendada. Selle lisakategooria alla sobisid eesmärgid „laps suudab jälgendada õpetaja poolt ette mängitud kõlapulkade rütmi“, „laps oskab plaksutada rütmi“ ning „laps kordab etteantud rütmilist tegevust ja muudab tempot vastavalt korraldusele“. Jälgendamist peetakse laste jaoks kõige loomulikumaks õppimise viisiks (Pullerits, 2005). Just mudeldamine ja selle läbi uue omandamine ongi oluliseks baasiks, kust saab loovus edasi areneda. Siinkohal peab muusika õppepäeva lektor väga oluliseks teisi lapsi.

(...) ma alustan mudelite loomisega. Proovime alguses kõik koos neid asju, näiteks kehapillil. Et pillimäng ei tähenda alati konkreetse pilliga mängimist, kehapill, mingite pillide asendajad näiteks üllatusmunad, kivid, oksad, misiganes. Et ma nendega katsetan seal õues ja õpetaja ikka annab alguses mingid mudelid ette. Mõni laps hästi ruttu tuleb oma loovusega juurde ja teised lapsed ruttu märkavad, et ta on loov. See laste abi on alati väga hea ära kasutada, et vaata kui hea mõte sul tuli.

Ta nendib, et sarnast käitumist kohtab õppepäevadel ka täiskasvanute puhul, inimesed ikka matkivad teineteist.

Ettepanekud täienduskoolituse muusika õppepäeva sisu ja ülesehituse täiustamiseks

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, kuidas saaks muusika õppepäeva lektori meelest õppepäeva sisu ja ülesehitus täiustada, võttes aluseks arvestustöö konspektide analüüsist saadud tulemused. Intervjuu analüüsist selgus, et eesmärkide püstitamine oli muusika õppepäeva lektori arvates kui ka arvestustöö konspektide analüüsi tulemusi vaadates väga keeruline ülesanne ning vajaks tunduvalt rohkem praktiseerimist ning olulisemale kohale

tõstmist. Lektor arvas, et oskus eesmärgi konkreetselt, lapsest lähtuvalt ja mõõdetavalt püstitada vajab väga palju harjutamist ning ühel lektoril ei ole antud koolituse raames nii palju aega, et jõuaks iga koolitatavaga seda eraldi harjutada. Kuna eesmärkide püstitamine pole seotud vaid muusikategevustega, siis tuleks sellele oskusele rohkem aega pühendada samuti teistel täienduskoolituse „Eelpedagoogika 160 tundi“ õppepäevadel ning lasteaias rühma tegevuse vaatlusel.

Muusika õppepäeva lektor tunnistas, et muusikaga vähem kokkupuutunud inimesele võib antud õppepäevalt saadud informatsiooni olla liiga palju. Seda aitaks tasakaalustada õppepäeva jagamine kahe päeva peale. Nii on koolitatavatel aega informatsiooni läbi töötada, võimalus saadud teadmisi praktiseerida ja soovi korral tekkinud küsimustele ning probleemidele saada järgmisel õppepäeval vastuseid. Lisaks oleksid ühel päeval saadav uue teabe hulk mahult väiksem, olles nii vastuvõetavam ka muusikakaugemale inimesele. Lektori meelest võimaldaks see üle rääkida esimesel õppepäeval käsitletud põhilisemad mõisted, et aduda, kas samadest asjadest saadakse aru ühtmoodi.

Praegusel hetkel on arvestustöö ainult kirjalik ning muusika õppepäeva lektorini on jõudnud informatsioon, et pea igas grupis leidub selliseid, kes lasevad arvestustöö kellelgi teisel ära teha. Seda situatsiooni aitaks lektori meelest parandada olukord, kus arvestustöö oleks praktilisema iseloomuga. Samas annab muusikategevuste ise läbitegemine ka koolitatavatele palju uusi teadmisi ja oskusi, kuidas ning mida järgmisel korral paremini teha. Lektor tunnistas, et tegevused, mida ei hakata kohe katsetama, ei hakka ka tööle. Pärast sellist kodutööd võiks lektori meelest olla võimalus lühikeseks kokkusaamiseks, et koos arutada, milliseid tegevusi prooviti, mida ei julgetud proovida, milline tegevus täitis oma eesmärgi, mis mitte. Koos arutledes on võimalus teistel koolitavatel saada uusi ideid, mida tegevustes lastega katsetada ning esitada endale muusikaalaselt uusi väljakutseid.

Olulised tulemused

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid õppe- ja kasvatustegevuste osasid täiendasid koolitatavad muusikaliste tegevustega ning kuidas hindas saadud tulemusi muusika õppepäeva lektor. Tulemustest selgus, et kõige enam täiendati teemaarendusele pühendatud osa, mis on ka tegevuse põhiosaks. Teisele kohale jäi sissejuhatuse, mille raames toimub laste häälestamine ning vastava teema vastu huvi tekitamine ning kõige vähem tehti täiendusi töö kokkuvõtvas osas, mille keskes on rahunemisprotsess. Saadud tulemusi pidas igati ootuspäraseks ka muusika õppepäeva lektor.

Teise uurimisküsimuse aluseks võeti 6-7aastaste laste arengu eeldatavad tulemused ja muusika valdkonna üldised eesmärgid, et nende põhjal välja selgitada, milliseid muusikaõpetuse osaoskusi sooviti konspektides püstitatud eesmärkidega õpetada ja arendada ning kuidas hindas saadud tulemusi täienduskoolituse muusika õppepäeva lektor. Kuigi arvestustöö ülesandeks oli lõimida muusikategevustena kõiki muusika valdkonna sisu elemente koos eesmärkidega võrdselt, olid tulemused siiski erinevad, ühtides Yim, Abd-El-Fattah, & Lee (2007) uurimuses välja tulnud rühmaõpetajate eelistusega. Nii selgus, et kõige rohkem lõimiti konspektidesse laulmisega seotud tegevusi. Nendest omakorda kuulusid rohkem kui pooled eesmärgid laulmise ja liikumise ühendamisele, mis muusika õppepäeva lektori arvates olid püstitatud ebatäpselt, jäädes liiga üldsisteks. Tegelikult konkreetsete, lapsest lähtuvate ja mõõdetavate eesmärkide püstitamine tunduski olevat kõige keerulisem ülesanne. Ilmselt selle pärast jäid ka päris paljudes konspektides lisatud tegevustele eesmärgid püstitamata.

Tegevustele püstitatud eesmärkide esinemissagedust silmas pidades järgnes laulmisele muusikalis-rütmiline liikumine. Nende tegevuste hulgas oli laulmise ja liikumise ühendamise kõrval enim kasutatud loovusele suunatud osaoskuste arendamist. Loovuse arendamine lapses on ka muusika õppepäeva lektori meelest väga oluline, sest see aitab panna last ise tegutsema ja avastama. Samas eeldab see õpetajalt ka endalt loovat lähenemist, olla eeskujuks lastele. Kuulamise ja pillimänguga seotud tegevustele püstitati eesmäärke võrdselt 15 korral. Neist esimese seas oli kõige sagedamini pööratud rõhku konkreetse muusikapala või heli kuulamisele. Lektori meelest oleksid võinud need olla eesmärgina veel täpsemalt sõnastatud, sisaldades kontrolli-momenti, olemaks kindel, et laps teeb tegevust aktiivselt kaasa. Pillimänguga seotud tegevustes olid ülekaalus õpetaja jäljendamine pilliga, mis on lektori meelest ka mudelite baasiks, kust edasi on võimalik lapsel teha muusikat ka loovust kasutades.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti leida võimalusi, kuidas saaks muusika õppepäeva lektori meelest õppepäeva sisu ja ülesehitust täiendada, võttes arvesse arvestustöö konspektide analüüsist saadud tulemusi. Kokku leiti kolm võimalust, millest üks puudutas kogu täienduskoolitust: pöörata rõhku eesmärkide püstitamisele kõikidel täienduskoolituse õppepäevadel, jagada muusika õppepäev kahe päeva peale ning muuta arvestustöö praktilisemaks.

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Töö kitsaskohaks võib lugeda seda, et töö autoril puudus võimalus suhelda konspektide koostajatega, et jõuda arusaamale, kas mõlemad osapooled said kirjapandust ühtmoodi aru. Selline võimalus oleks tulemuste väärtust tunduvalt tõstnud. Näiteks mõne konspekti puhul tundus, et selle on kirjutanud inimene, kelle jaoks pole eesti keel emakeel. Sellises olukorras võib puudulik väljendusoskus tekitada hõlpsasti väärarusaamu.

Töö praktiline väärtus seisneb selles, et see on suunatud konkreetse kursuse muusika osa väljundi hindamisele. Täienduskursuse muusika õppepäeva lektori väide, et kõik tema õppepäevad erinevate kursuset lõikes näevad välja üldjuhul samasugused, annab võimaluse laiendada saadud tulemusi ka teistele samasugusel kursusel osalenud rühmadele. See omakorda tähendab, et tehtud ettepanekuid muusika õppepäeva sisu ja ülesehituse täiustamiseks saab kasutada järgmiste koolituspäevade kokkupanemiseks.

Magistritöö tasemel võiks võrrelda koolieelse lasteasutuse erialal õppivate tudengite muusika aine kodutööid täienduskoolitusel osalenute muusika õppepäeva arvestustöödega. Töö autorile on nimelt teada, et vähemalt Tartu Ülikoolis on tasemeõppe muusika aines enamvähem samasugune arvestustöö, kui oli seda täienduskursusel „Eelpedagoogika 160 tundi“ osalenud õppuritel. See annaks selgust, kas kursuste/ainete erinev maht mõjutab ka õppijate oskusi muusikategevuste planeerimisel õppe- ja kasvatustegevustesse.

Tänu sõnad

Sügav kummardus Marju Järvpõllule, kes toetas ja juhendas mind antud lõputöö algusfaasis. Südamest tänan ka oma perekonda toetuse ja kannatlikkuse eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva bakalaureusetöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Karmen Paavel

Kasutatud kirjandus

- Acker, A., & Nyland, B. (2011). Young children and music: participatory learning and intentional teaching. *Victorian Journal of Music Education*, 1, 13-19.
- Annik, S. (Koost). (2012). *Haridusterminid*. Külastatud aadressil <http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/25861/index.html>.
- Bainger, L. (2010). A music collaboration with early childhood teachers. *Australian Journal of Music Education*, 2, 17-27.
- Barrett, M. S. (2011). Musical narratives: A study of a young child's identity work in and through music-making. *Psychology of Music*, 39, 4, 403-423.
- Cooper, S. (2011). General music and early childhood: Embracing a variety of opportunities. *General Music Today*, 24, 2, 1-2.
- De Fries, P. (2006). Being there: creating music-making opportunities in a childcare centre. *International Journal of Music Education*, 24, 3, 255-270.
- Ehrlin, A., & Wallerstedt, C. (2014). Preschool teachers' skills in teaching music: two steps forward one step back. *Early Child Development and Care*, 184, 12, 1800-1811.
- Einon, D. (2004). *Mängime & õpime*. London: Hamlyn.
- Etim, J. S. (2005). Curriculum Integration K-12: Theory And Practice. USA: University Press of America.
- Gallagher, J., & Sayre, N. (2015). *Movement and Music. Developing activities for young children*. Columbus: Pearson.
- Garvis, S. (2011). An exploratory investigation on the influence of practical experience towards shaping future early childhood teachers' practice in the arts. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36, 3, 117-121.
- Garvis, S. (2012). Exploring current arts practice in kindergartens and preparatory classrooms. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37, 4, 86-93.
- Garvis, S., & Pendergast, D. (2011). An Investigation of Early Childhood Teacher Self-Efficacy Beliefs in the Teaching of Arts Education. *International Journal of Education & the Arts*, 12, 9, 1-16.
- Goodkin, D. (2004). *Play, sing and dance*. (2nd ed.). N.W., Miami: Schott Music Corporation.
- Hallik, M., & Pullerits, M. (2009). *Mängukool. 2-3aastastele*. Tallinn: Avita.

- Heyning, L. (2011). "I Can't Sing!" the Concept of Teacher Confidence in Singing and the Use within Their Classroom. *International Journal Of Education & The Arts*, 12, 13, 1-29.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2004). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Honig, A. S. (2004). Communicating with babies through music. *Early Childhood Today*, 18, 5, 24-25, 27.
- Jaani, J., & Aru, L. (Koost). (2010). *Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas*.
Külastatud aadressil
[http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=772212/l%F5iminguko
gumik_08+03+10.pdf](http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=772212/l%F5iminguko
gumik_08+03+10.pdf).
- Jensen, E. (2001). *Arts with the brain in mind*. Alexandria, USA: Association for Supervision & Curriculum Development.
- Kaaver, J. (2011). *Lasteaiaõpetajate valmisolek ja võimalused muusikategevuste läbiviimiseks rühmas*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- Kenney, S. (2011). Teaching young children how to sing: One school's experience. *General Music Today*, 24, 2, 52-56.
- Kim, H. K., & Kemple, K. M. (2011). Is Music an Active Developmental Tool or Simply a Supplement? Early Childhood Preservice Teachers' Beliefs About Music. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32, 2, 135-147.
- Kivi, L., & Sarapuu, H. (2005). Keel ja kõne. K. Henno (Toim), *Laps ja lasteaed* (lk 227-257). Tartu: Atlex.
- Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseisu kinnitamine*. (1999). Vabariigi Valitsuse 6. detsembri 1999. a määrus nr 58. Riigi Teataja 1999/167/2445.
- Koolieelse lasteasutuse pedagoogide kvalifikatsiooninõuded*. (2013). Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2002. a määrus nr 65. Riigi Teataja 2002/96/1486.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. (2011). Vabariigi Valitsuse 29. mai 2008. a määrus nr 87. Riigi Teataja 2008/23/152.
- Koort, H. (2015). *Muusikaliste tegevuste olulisus rühma igapäevategevustes rühmaõpetajate hinnangul*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kumpas, A. (2006). *Väikese lapse laulud*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Kuusk, T. (2008). *Õppekava integratsiooni võimalusi*. Külastatud aadressil
[http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=549989/L%F5imingual
ane+juhendmaterjal_31_03_09.pdf](http://www.ut.ee/curriculum/orb.aw/class=file/action=preview/id=549989/L%F5imingual
ane+juhendmaterjal_31_03_09.pdf).
- Krull, E. (2001). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. (II trükk). Tartu: TÜ Kirjastus

- Käis, J. (1996). *Kooli-raamat*. Tartu: Ilmamaa.
- Käosaar, K. (2009). *Lasteaiaõpetajate seisukohad muusika lõimimisest õppe-ja kasvatustegevuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- Laidla, S. (2011). *Rõõmusõõm. Rütmsalmid*. Tallinn: Koolibri.
- Leppik, P. (2009). *Lapse arendamine algab hällist*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Mellville-Clark, P. (2005). Interview with Paula Melville-Clark. *Every Child*, 11, 2, 30-31.
- Mizener, C. P. (2008). Enhancing Language Skills Through Music. *General Music Today*, 21, 2, 11-17.
- Moore, P. (2009). Singing forges a link between music and language. *Teaching Music*, 17, 2, 57.
- Moritz, C., Yampolsky, S., Papadelis, G., Thomson, J., & Wolf, M. (2013). Links between Early Rhythm Skills, Musical Training, and Phonological Awareness. *Reading and Writing*, 26, 5, 739-769.
- Muldma, M. (2008). Muusikaline kasvatus. E. Kikas (Toim.), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 259-271). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Muldma, M. & Kiilu, K. (2009). Valdkond „Muusikaõpetus”. E. Kulderknap (Toim), *Õppe-ja kasvatustegevuste valdkonnad* (lk 91-107). Tallinn: Studium.
- Muldma, M. (2010a). Muusikaõpetus esimeses ja teises kooliastmes. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 346-366). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Muldma, M. (2010b). Muusikaõpetus väärtuskasvatuse osana. M. Veisson (Koost), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaia* (lk 75-84). Tartu: Eesti Keele SA.
- Mänd, M. (Koost). (2003). *Lasteaiaõpetaja käsiraamat. Õppe- ja kasvatustööst kuni kolmeaastaste lastega*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Nilson, M. (1990). *Muusikaline kasvatus lastesõimes*. (II trükk). Tallinn: ENSV Riiklik Hariduskomitee.
- Odam, G. (1995). *The sounding symbol. Music education in action*. London: Stanley Thornes Ltd.
- Orff, C. (1990). The Schulwerk-its origins and aims. P. Carden (Koost), *The eclectic curriculum in American music education*. Reston, USA, VA: Music Educators National Conference.
- Ots, E. (2005). Muusika kuulamise osatähtsusest õpilase sotsialiseerimisel. M. Vikat, H. Treier, & I. Raudsepp (Koost./Toim.), *Muusika ja kunsti õpetamisest* (lk 8-14). Tallinn: Argo.

- Pehk, A. (1996). *Muusade kunst aitab elada: muusika psühhofüsioloogilisest toimest ja selle teraapilistest rakendusvõimalustest*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Podd'iakov, N. (2012). The Domination of Integration Processes in the Development of Preschool-Age Children. *Journal of Russian and East European Psychology*, 50, 2, 64-74.
- Pollatou, E., Karadimou, K., & Gerodimos, V. (2005). Gender differences in musical aptitude, rhythmic ability and motor performance in preschool children. *Early Child Development and Care*, 4, 361-369.
- Pound, L. & Harrison, C. (2002). *Supporting musical development in the early years*. Open University Press.
- Pullerits, M. (1998). *Kõik võib olla muusika: käsiraamat õpetajatele*. Tallinn: Koolibri
- Pullerits, M. (2001). Häälest, helidest ja muusikast väikelapse kasvukeskkonnas. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II* (lk 53-61). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Pullerits, M. (2004). *Muusikaline draama algõpetuses – kontseptsioon ja rakendusvõimalusi lähtuvalt C. Orffi süsteemist*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Pullerits, M. (2005). Laps ja muusika. K. Henno (Toim), *Laps ja lasteaed* (lk 213-226). Tartu: Atlex.
- Pullerits, M. (2008). Muusika rühma tegevustes. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 272-275). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Pullerits, M. (2009). Laps kasvab muusikaga. Henno, K. (Toim), *Lasteaialaps peres* (lk 79-89). Tartu: AS Atlex.
- Pullerits, M. (2010). Muusikaõpetus. M. Mänd & T. Öun (Koost), *Pedagoogiline praktika lasteaia. Abimaterjal üliõpilasele ja juhendajale* (lk 69-73). Tallinn: Tallinna Pedagoogiline Seminar.
- Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1. Riigi Teataja 14. 01 .2011, 1.
- Päts, R. (2010). *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. Tallinn: koolibri.
- Riis, M. (2013). Varase lapse psüühiline trauma. Trauma mõju vähendamiseks. L. Varava, S. Hansen, & T. Pertel (Koost), *Lapse vaimse tervise toetamine lasteaia* (lk 9-12). Tallinn: Puffet Invest OÜ.
- Roose, C. (2003). *Kooli folkloorikogumik*. Tallinn: Avita.
- Rüütel, E. (2003). Muusikamaagiast muusikateraapieni. *Mäetagused*, 22, 63-79.
- Sarapuu, H. (2001). Lapse keeleline areng. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II* (lk 84-89). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Sein, M., & Roost, I. (2006). *Pilliraamat*. Tallinn: AS Ajakirjade Kirjastus.

- Sinkkonen, J. (2011). *Mida on lapsel kasvamiseks vaja?* Tallinn: Varrak.
- Sloboda, J. A. (2007). *Muusikaline meel. Kognitiivne muusikapsühholoogia*. Kirjastus: Scripta Musicalia.
- Stemler, S. (2001). *An Introduction to Content Analysis*. Külastatud aadressil <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458218.pdf>.
- Tallinna Ülikool (2015). KAALB/15 - Alushariduse pedagoog. Külastatud aadressil https://ois.tlu.ee/portal/page?_pageid=35,454968&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_action=view&p_fk_str_yksus_id=66&p_kava_versioon_id=9450&p_net=internet&p_lang=ET&p_rezhiim=0&p_mode=1
- Tartu Ülikool (2015). Õppekava "Koolieelse lasteasutuse õpetaja (3131)" sisu 2015/2016 sisseastunutele. Külastatud aadressil https://www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast?leht=OK.BL.PU&id_a_oppekava=4568&syssteemi_seaded=12,1,12,1&sessioon=0
- Tedre, Ü., & Tormis, V. (1975). *Regilaulik*. Tallinn: Eesti Raamat.
- Thody, A. (2006). *Writing and presenting research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Toomsalu, A. (2015). *Laul lasteaia rühmades Põltsamaa lasteaedade näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tuhkanen, K. (2011). *Õppetegevuste lõimimine alushariduses läbi muusikaõpetuse*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.
- Valgmaa, R., & Nõmm, E. (2008). *Õpetamisest: eesmärgist teostuseni*. Eesti Vabaharidusliidu Kirjastus.
- Vikat, M. (1999). Folkloori osa lapse arengus. Vikat, M (Koost). *Laps ja folkloor* (lk 39-44). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Welch, G. F., Himonides, E., Saunders, J., Papageorgi, I., & Sarazin, M. (2014). Singing and social inclusion. *Frontiers in Psychology*, 5, 803, 1-12.
- Õpetajate täienduskoolituse- ja kutseaasta keskus (2015). *Eelkoolipedagoogika kursus (160)*. Külastatud aadressil <http://www.ht.ut.ee/et/eelkoolipedagoogika-kursus-160-tundi>.
- Õunapuu, L. (2013). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: TÜ Ülikool.
- Yim, H. Y. B., Abd-El-Fattah, S., & Lee, L. W. M. (2007). A Rasch analysis of the Teachers Music Confidence Scale. *International Education Journal*, 8, 2, 260-269.
- Young, S. (2006). *Music with the under-fours*. London; New York: RoutledgeFalmer.

Lisa 1. Intervjuu kava

EELPEDAGOOGIKA 160 TUNDI MUUSIKA OSA ÕPPEPÄEV

Sa olid Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseaasta keskuse koolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“ 2014/2015 sügissemestril muusika õppepäeva lektor.

1. Palun kirjelda, milline nägi välja selle täiendõppepäeva ülesehitus.

1.1. Milline oli koolitavate lähteülesanne?

1.2. Milline eesmärk oli/on Sinu jaoks antud kodusel tööel?

MUUSIKATEGEVUSED ERINEVATES TEGEVUSTE ETAPPIDES

2. Kuidas Sa hindad lisatud muusikategevuste jaotust sissejuhatuse, põhiosa ja lõpuosa vahel?

2.1. Oled Sa rahul sellise ülesehitusega? Palun põhjenda oma arvamust.

MUUSIKATEGEVUSTE EESMÄRGID

3. Kuidas Sa hindad eesmärkide jaotust erinevate muusisise elementide vahel?

3.1. Milliste muusika sisu elementide kasutamine võiks Sinu meelest rühmaõpetajatele kõige lihtsamad olla? Palun selgita.

3.2. Milliste muusika sisuelementide kasutamine võiksid rühmaõpetajale kõige raskemad olla? Palun selgita.

3.3. Millisest muusika sisu osa lõimimisest oma tegevustesse võiks algaja rühmaõpetaja üldse alustada?

3.4. Mis Sa arvad M. Pulleritsu väitest, et muusika kuulamise seonduvad tegevused võiksid olla jõukohased kõigile rühmaõpetajatele, kuna võrreldes laulmise, muusikalise liikumise või pillimänguga ei nõua see sellisel määral asjatundlikku metoodilist juhendamist?

3.5. Ometigi jäi muusika kuulamine muusikategevustega täiendatud konspektides eesmärkide järgi jagama pillimänguga viimast kohta. Palun selgita, miks see võis nii olla?

3.6. Millest võib tuleneda see, et paljudele tegevustele ei olnud püstitatud eesmärke?

3.7. Kui olulised on Sinu jaoks arvestustöodes eesmärgid?

3.8. Millest võib tuleneda see, et lisatud tegevustes on muusikalisi tegevusi sees tunduvalt rohkem, kui eesmärkides kirjas?

LAULMISEGA SEOTUD TEGEVUSED 6-7AASTASTE LASTE ARENGU

EELDATAVATE TULEMUSTE JA VALDKONNA ÜLDISTE EESMÄRKIDE LÕIKES

4. Kuidas Sa hindad laulmisele püstitatud eesmärkide esinemissagedusi erinevate kategooriate lõikes? Palun põhjenda oma arvamust?

4.1. Millest võib tuleneda see, et kategooria alla „laps tunneb rõõmu laulmisest“ ei sobitunud ühtegi eesmärki?

4.2. Kui oluliseks pead Sa erinevate muusikategevuste lõimimist?

4.3. Kas 6-7aastaste õppetegevustes eesmärgi püstitamine „laps suudab korrata õpetaja poolt lauldut“ võib tähendada laste võimete alahindamist või mida Sa sellest arvad?

4.4 Milliseid laulmisega seotud tegevusi võiksid rühmaõpetajad kõige enam lastega kasutada?

MUUSIKA KUULAMISEGA SEOTUD TEGEVUSED 6-7AASTASTE LASTE ARENGU EELDATAVATE TULEMUSTE JA VALDKONNA ÜLDISTE EESMÄRKIDE LÕIKES

5. Kuidas Sa hindad muusika kuulamisele püstitatud eesmärkide esinemissagedusi erinevate kategooriate lõikes? Palun põhjenda oma arvamust.

5.1. Kui oluline on muusika kuulamise juures püsivus?

5.2. Millest võib tuleneda see, et kategooria alla „laps tunneb ära lihtsamaid žanre“ ei sobitunud ühtegi eesmärki?

5.3. Milline roll on Sinu jaoks taustamuusikal?

5.4. Milliseid muusika kuulamisega seotud tegevusi võiksid rühmaõpetajad kõige enam lastega kasutada?

MUUSIKALIS-RÜTMILISE LIIKUMISEGA SEOTUD TEGEVUSED 6-7AASTASTE LASTE ARENGU EELDATAVATE TULEMUSTE JA VALDKONNA ÜLDISTE EESMÄRKIDE LÕIKES

6. Kuidas Sa hindad muusikalis-rütmilisele liikumisele püstitatud eesmärkide esinemissagedusi erinevate kategooriate lõikes? Palun põhjenda oma arvamust.

6.1. Mis Sa arvad, kui oluliseks peaksid rühmaõpetaja pidama muusikalis-rütmiliste liikumistegevuste läbiviimisel laste loovust?

6.2. Kui oluline on Sinu arvates 6-7aastaste laste jaoks teksti toetamine erinevate liigutustega?

6.3. Milliseid muusikalist-rütmilise liikumisega seotud tegevusi võiksid rühmaõpetajad kõige enam lastega kasutada?

PILLIMÄNGUGA SEOTUD TEGEVUSED 6-7AASTASTE LASTE ARENGU EELDATAVATE TULEMUSTE JA VALDKONNA ÜLDISTE EESMÄRKIDE LÕIKES

7. Kuidas Sa hindad pillimängule püstitatud eesmärkide esinemissagedusi erinevate kategooriate lõikes? Palun põhjenda oma arvamust.

7.1. Millest võib tuleneda see, et kategooria alla „laps tunneb rõõmu laulmisest“ ei sobitunud ühtegi eesmärki?

7.2. Millest võib tuleneda see, et kategooria alla „laps suudab musitseerida üksi“ ei sobitunud ühtegi eesmärki?

7.3. Milliseid pillimänguga seotud tegevusi võiksid rühmaõpetajad kõige enam lastega kasutada?

HINNANG TULEMUSTELE

8. Kas Sul on tekkinud mõtteid, mida uute kursuste puhul teha teisiti?

8.1. Kui Sa vaatad saadud tulemusi, siis millise hinnangu Sa annad enda püstitatud ülesandele?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karmen Paavel (sünnikuupäev: 04. 04. 1986),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Valdkond muusika lõimimine lasteaia õppetegevustesse (Õpetajate täienduskoolitus- ja kutseaasta keskuse koolitusel „Eelpedagoogika 160 tundi“ osalenute muusika õppepäeva arvestustööna valminud konspektide põhjal)“, mille juhendajateks on Airi Niilo ja Marvi Remmik,

- 1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 7. jaanuar 2015